

**ҚАЗАҚСТАН ҒАЛЫМДАРЫНЫҢ
БИОБИБЛИОГРАФИЯЛЫҚ МАТЕРИАЛДАРЫ**

**МАТЕРИАЛЫ К БИОБИБЛИОГРАФИИ
УЧЕНЫХ КАЗАХСТАНА**

**MATERIALS FOR BIOBIBLIOGRAPHIES OF
KAZAKHSTAN SCIENTISTS**

АЛМАТЫ, 2018

Бас редактор

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры,
профессор **Т.О.Балықбаев**

Жауапты редактор

Педагогика ғылымдарының докторы, профессор **Р.Ә.Шаханова**

Құрастырушылар:

Педагогика ғылымдарының докторы, профессор **Р.Ә.Шаханова**

Педагогика ғылымдарының докторы, профессор **Ж.Қ. Балтабаева**

Педагогика ғылымдарының докторы, профессор **Ж.Н.Сүлейменова**

Нұржамал Оралбай: Биобиблиография. Қазақстан ғалымдарының биобиблиографиясына материалдар. /Құрастырған.:Р.Шаханова, Ж.Балтабаева, Ж.Н.Сүлейменова. - Алматы Абай атындағы ҚазҰПУ, «Ұлағат» баспасы. 2018.-75 б.

©Оралбай Н., 2018

© Абай атындағы ҚазҰПУ

Главный редактор

Ректор Казахского национального педагогического университета профессор

Т.О.Балыкбаев

Ответственный редактор

Доктор педагогических наук, профессор

Шаханова Р.А.

Составители:

Доктор педагогических наук, профессор **Шаханова Р.А.**

Доктор педагогических наук, профессор **Балтабаева Ж.К.**

Доктор педагогических наук, профессор **Сулейменова Ж.Н.**

Нұржамал Оралбай: Биобиблиография. Материалы к биобиблиографии ученых Казахстана. / Сост.: Шаханова Р., Балтабаева Ж., Сулейменова Ж.Н. -Алматы: КазНПУ им. Абая, 2018. -75 стр.

© Оралбай Н., 2018

© КазНПУ им. Абая

Editor – in-chief

Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University

professor T.O. Balykbayev

Managing editor

Doctor of Pedagogical Science, professor **R.A. Shahanova**

Compiled by:

Doctor of pedagogical science, professor **R. A. Shahanova**

Doctor of pedagogical science, professor **Zh. K. Baltabaeva**

Doctor of pedagogical science, professor **Zh. Suleimenova**

Nurzhamal Oralbay: Biobibliographies for Kazakhstan scientists| Compiled by: R.A. Shahanova, Zh.K. Baltabaeva, Zh.N. Suleimenova. – Almaty: Abai KazNPU, 2018. -75 p.

© Oralbay N., 2018

©Abai KazNPU

**ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ
ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР НҰРЖАМАЛ ОРАЛБАЙ**

ОҚЫРМАНДАР НАЗАРЫНА

Қазақстан ғалымдарының биобиблиография сериясының жалғасы ретінде ұсынылып отырған мәліметтер филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген ғылым қайраткері, Қазақстан Республикасының Білім беру ісінің құрметті қайраткері, Қазақстан Педагогикалық ғылымдар академиясының академигі Нұржамал Оралбайға арналған.

Биобиблиографияға ғалымның өмірі мен шығармашылық және ғалым мамандар дайындаудағы еңбегін сипаттайтын мәліметтер, оның өз еңбектері және ғалым туралы жазылған әдебиеттер енгізілді.

Көрсеткіш материалдары хронологиялық тәртіппен орналасқан, әр жылдың көлемінде әліпби ретімен беріліп отыр.

Еңбектерінің әліпбилік және бірлесіп жазған есімдер көрсеткіштегі жұмыстардың рет тәртібімен берілген.

ВНИМАНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ

Данное издание является продолжением биобиблиографической серии деятелей науки Казахстана и посвящается доктору филологических наук, профессору, заслуженному деятелю науки Республики Казахстан, Почетному работнику образования РК, академику Академии педагогических наук Казахстана Нуржамал Оралбай.

Биобиблиографический справочник включает биографию, библиографию трудов ученого, информацию и анализ трудов ученого в подготовке педагогических кадров.

Справочные материалы представлены строго в хронологическом порядке, временном и алфавитном, в соответствии с годами и по алфавиту, где указаны библиография трудов ученого-исследователя, а также выполненные в соавторстве работы.

TO THE READERS' ATTENTION

This publication is a continuation of the biobibliographic series of Kazakhstan scientists and it is dedicated to Nurzhamal Oralbay, Doctor of Philology, Professor, Honored Worker of Science of the Republic of Kazakhstan, Honorary Education Worker of RK, Academician of the Academy of Pedagogical Sciences of Kazakhstan.

The biobibliographical reference includes a biography, a bibliography of the scientist's works, information and analysis of the scientist's works in the preparation of pedagogical staff.

Reference materials are presented strictly in chronological order in accordance with the years and in alphabetical order where the bibliography of the researcher's works are indicated, as well as the works performed in co-authorship.

ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР НҮРЖАМАЛ ОРАЛБАЙДЫҢ ӨМІРІ МЕН ҚЫЗМЕТІНІҢ БАСТЫ КЕЗЕҢДЕРІ

1936-1944 жж. - Павлодар қаласындағы №10 Майқайың орта мектебінің оқушысы.

1944-1945 жж. -Қыздар педагогикалық институтының дайындық курсының тыңдаушысы.

1945-1947 жж. - Қыздар педагогикалық институтының студенті.

1947-1949 жж. - Абай атындағы Қазақ педагогикалық институтының студенті.

1949-1952 жж. - Қазақ ССП ҒА Тіл және әдебиет институтының аспиранты.

1949-1950 жж.- Абай атындағы Қазақ педагогикалық институтының оқытушысы.

1952-1975 жж. - Абай атындағы Қазақ педагогикалық институтының оқытушысы, аға оқытушысы, доценті, профессор.

1956 ж. - «Қазан төңкерісінен кейінгі кезеңдегі қазақ жазуының тарихы» деген тақырыпта кандидаттық диссертация қорғады. Филология ғылымдарының кандидатты ғылыми дәрежесі берілді.

1960 ж.- Қазақ ССР Жоғары Советінің грамотасымен марапатталған.

1962 ж.- Қазақ тілі кафедрасы бойынша доцент ғылыми атағы берілді,

1968 ж.- «Қазақ ССР халық ағарту ісінің үздігі» белгісімен марапатталған.

1971 ж.- «Қазақ тіліндегі етістіктің аналитикалық формалары» деген тақырыпта докторлық диссертация қорғады.

1972 ж.- Филология ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесі берілді.

1973 ж.- Қазақ тілі кафедрасының профессор ғылыми атағы берілді.

1973-1974 жж.- Абай атындағы Қазақ педагогикалық институтының жанындағы докторлық диссертация қорғайын кеңестің мүшесі қызметін атқарды.

1975-1989 жж.- А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтындағы Түркі тілдері мамандығынан докторлық диссертация қорғайын кеңестің мүшесі болды және (1980-1985 жж.) осы кеңестің ғалым хатшысы қызметін атқарды.

1975-1989 жж.- Қазақ ССР Ғалым академиясының Тіл білімі институтында аға, жетекші, бас ғылыми қызметкер қызметтерін атқарған.

1976 ж.- Алматыда өткен Бүкілодақтық II түркологиялық конференцияда баяндама жасады.

1979 ж.- Қ.Жұбановтың 80 жылдығына арналған ғылыми конференцияда «Ғалымның мол мұрасы» тақырыбында баяндама жасады.

1980 ж.- Ташкентте өткен Бүкілодақтық III түркологиялық конференцияда баяндама жасады.

1984 ж.- Қазанда өткен Бүкілодақтық IV түркологиялық конференцияда баяндама жасады.

1985 ж.- «Еңбек ардагері» медалімен марапатталды.

1989 ж. - «Қазақ ССР-нің еңбек сіңірген ғылым қайраткері» құрметті атағы берілді.

1989-1997 жж. - Абай атындағы Алматы мемлекеттік педагогикалық университетінің қазіргі қазақ тілі кафедрасының меңгерушісі.

1990-1991 жж. - Абай атындағы мемлекеттік университетінің проректоры қызметін атқарды.

1992-1994 жж. - Түркия Республикасының Анкара университетінде профессор қызметін атқарып, дәріс оқыды.

1990-1993 жж. - Тілдерді оқыту әдістемесі бойынша кандидаттық диссертация қорғайтын кеңестің төрайымы.

1990-1998 жж. - Қазақ және орыс тілі мамандығы бойынша докторлық диссертация қорғайтын кеңестің төрайымы.

1998 ж. - Астана қаласында өткен А. Байтұрсынұлының 125 – жылдығына арналған республикалық конференцияда «Байтұрсынұлының әліппесінің әдістемелік негізі» тақырыбында баяндама жасады.

1998-2000 жж. - Абай атындағы Алматы мемлекеттік педагогикалық университетінің қазіргі қазақ тілі кафедрасының профессоры.

1999 ж. - Қ.Жұбановтың 100 жылдығына арналған Абай атындағы мемлекеттік университетінде өткен конференцияда «Жұбанов және қазақ тіл білімі» тақырыбында баяндама жасады.

1999 ж. - Қ.Жұбановтың 100 жылдығына арналған Ақтөбе қаласындағы Қ. Жұбанов атындағы университетте өткен ғылыми конференцияда «Қ.Жұбанов- қазақ совет тіл білімінің негізін қалаушы» тақырыбына баяндама жасады.

2001-2003 жж. - Қайнар университетінің Еуропа және шығыс тілдері орталығының меңгерушісі қызметін атқарды.

2003 ж. - «Қазақстан Республикасы білім беру ісінің құрметті қызметкері» атағымен марапатталды.

2005 ж.- Қазақстан Педагогикалық ғылымдар академиясының құрметті академигі атағы берілді.

2003-2012 жж. - Қайнар университетінің қазақ тілін кафедрасының профессоры қызметін атқарды.

2012-2015 жж. – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің филологиялық мамандықтар және қазақ тілі мен әдістемесі кафедраларында магистранттарға ғылыми жетекшілік жүргізді.

**ОСНОВНЫЕ ВЕХИ БИОГРАФИИ, ТРУДОВОЙ И НАУЧНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДОКТОРА ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ НАУК,
ПРОФЕССОРА НУРЖАМАЛ ОРАЛБАЙ**

1936-1944 гг. – Ученица Майкайской средней школы №10 г. Павлодара.

1944-1945 гг. – Слушательница подготовительных курсов Казахского женского педагогического института.

1945-1947 гг. – Студентка ЖенПИ.

1947-1949 гг. – Студентка КазПИ им. Абая.

1949-1952 гг. – Аспирант Института языка и литературы Казахской академии наук.

1949-1950 гг. – Преподаватель Казахского педагогического института имени Абая.

1952-1975 гг. – Преподаватель, старший преподаватель, доцент, профессор Казахского педагогического института им. Абая.

1956 г. – Защитила диссертацию на тему: «История казахской письменности в период после Октябрьской революции» на присвоение ученой степени кандидата филологических наук.

1960 г. – Награждена Грамотой Верховного Совета Казахской ССР.

1962 г. – Присвоено ученое звание доцента кафедры казахского языка.

1968 г. – Награждена медалью «Отличник народного образования».

1971 г. – Защитила докторскую диссертацию на тему: «Аналитические форманты глаголов казахского языка».

1972 г. – Присвоена ученая степень доктора филологических наук.

1973 г. – Присвоено ученое звание профессора кафедры казахского языка.

1973-1974 гг. – Член диссовета по защите докторских диссертаций при Казахском педагогическом институте им. Абая.

1975-1989 гг. – Член диссовета по защите докторских диссертаций по тюркологии института языкознания им. А.Байтурсынова, с 1980-1985 гг. – научный секретарь совета по защите докторских диссертаций в указанном институте.

1975-1989 гг. – Старший, ведущий, главный сотрудник Института языкознания Академии наук КазССР.

1976 г. – Докладчик на II Всесоюзной конференции тюркологов, проходившей в Алматы.

1979 г. – Докладчик научной конференции на тему: «Огромное, великое наследие науки», посвященное 80-летию К.Жубанова.

1980 г. – Выступила с докладом на III Всесоюзной научной конференции по тюркологии в Ташкенте.

1984 г. – Выступила с докладом на 4 Всесоюзной научной конференции по тюркологии в г. Казань.

1985 г. – Награждена медалью «Ветеран труда»

1989 г. – Присвоено почетное звание «Заслуженный деятель науки КазССР».

1989-1997 гг. – Заведующая кафедрой современного казахского языка Алматинского государственного педагогического университета им. Абая.

1990-1991 гг. – Проректор Алматинского государственного педагогического университета имени Абая.

1992-1994 гг. – Профессор, читала лекции в университете Анкары, Турция.

1990-1993 гг. - Председатель диссовета по защите кандидатских диссертаций в области методики обучения языкам.

1990-1998 гг. - Председатель диссовета по защите докторских диссертаций по специальностям: казахский и русский языки.

1998 г.- Докладчик на Республиканской научной конференции, посвященной 125-летию А.Байтурсынова. Тема доклада «Методические основы букваря А.Байтурсынова».

1998-2000 гг. - Профессор кафедры современного казахского языка АГУ имени Абая.

1999 г.–Выступила с докладом на Республиканской научной конференции, посвященной 100-летию К.Жубанова в АГУ им. Абая на тему: «К.Жубанов и научные аспекты казахского языка».

1999 г. - Выступила с докладом на тему: «К.Жубанов– основоположник научного казахского языка в советское период». Республиканская научная конференция, посвященная 100-летию К.Жубанова в г. Актобе.

2001-2003 гг. - Заведующая Центром восточных и европейских языков в университете «Кайнар».

2003 г. – Профессор кафедры казахского языка университета «Кайнар».

2003 г. – Присуждено звание «Почетный работник образования Республики Казахстан».

2005 г. – Присвоено почетное звание академика Академии педагогических наук Казахстана.

2003-2012 жж. – Профессор университета «Кайнар».

2012-2015 гг. – Научный руководитель магистерских диссертаций по кафедрам филологических специальностей и кафедры теории и методики казахского языка.

BASIC DATES OF DOCTOR OF PHILOLOGY, PROFESSOR NURZHAMAL ORALBAY'S LIFE AND HER SCIENTIFIC – EDUCATIONAL ACTIVITY

1936-1944 – Pupil of Maikaing secondary school №10 in Pavlodar.

1944-1945 – Student of Preparatory Department of Women Pedagogical Institute.

1945-1947 - Student of Women Pedagogical Institute.

1947-1949 - Student of Kazakh Pedagogical Institute named after Abai.

1949-1952 – Post – graduate student of Language and literature Institute of Kazakh SSR Academy.

1949-1950 – Teacher of Kazakh Pedagogical Institute named after Abai.

1952-1975 – Teacher, senior teacher, associated professor, professor of Kazakh Pedagogical Institute named after Abai.

1956 – Defended the thesis on the topic: "The history of Kazakh writing in the period after the October Revolution" for conferring the academic degree of Candidate of Philological Science.

1960 – Rewarded with honorary diploma of Supreme Soviet of Kazakh SSR.

1962 – Associated professor of the Kazakh language Department.

1968 – Rewarded with the medal of “Distinguished national worker of education of Kazakh SSR”.

1971 – Defended of the thesis on the theme “Analitical forms of verbs in Kazakh language”.

1972 – Doctor of Philology.

1973 – Professor of the Kazakh language Department.

1973-1974 – Member of Dissertation Council at the Kazakh Pedagogical Institute named after Abai.

1975-1989 - Member of dissertation council of Institute of Linguistics named after A.Baytursynuly on Turkic languages speciality and worked as a scientific secretary (1980-1985).

1975-1989 – Senior, leader, principal scientific worker of Academy of Science of Kazakh SSR, Institute of Linguistics.

1976– Made a report at the Second All-Union Conference of Turkologists, held in Almaty.

1979 - Made a report for Scientific Conference devoted to K.Zhubanov's the 80th anniversary of "Rich heritage of scientist".

1980 - Made a report at the Third All-Union Scientific Conference on Turkic Studies in Tashkent.

1984 - Made a report at the 4th All-Union Scientific Conference on Turkic Studies in Kazan.

1985 – Rewarded by a medal "Veteran worker".

1989 – Conferred a title "Honoured worker of Kazakh SSR Science".

1989-1997 – Chief of the department of "Modern Kazakh language", Almaty State Pedagogical University named after Abai.

1990-1991 – Vice – rector of Almaty State Pedagogical University named after Abai.

1992-1994 – Professor, the lecturer of Ankara University, Turkey.

1990-1993 – Chairman of the Council for defending of Candidate theses in the field of methods of language teaching.

1990-1998 - Chairman of the Council for defending Doctoral dissertations on specialties: the Kazakh and Russian languages.

1998 – Made a report at the Republican scientific conference dedicated to the 125th anniversary of A. Baytursynov. The theme of the report is "Methodical foundations of A.Baitursynov's alphabet".

1998-2000 – Professor of the Modern Kazakh language Department, Almaty State Pedagogical University named after Abai.

1999 - Made a report for the Conference devoted to K.Zhubanov's 100 anniversary "K.Zhubanov and Kazakh Linguistics" in Almaty State Pedagogical University named after Abai.

1999 - Made a report on the topic: "K. Zhubanov is the founder of the Scientific Kazakh language in the Soviet period". Republican Scientific Conference dedicated to the 100th anniversary of K.Zhubanov in Aktobe.

2001-2003 – Head of the Center for Eastern and European Languages of Kainar University.

2003– Professor of the Kazakh language Department of Kainar University.

2003 – Awarded the title of "Honored Worker of Education of the Republic of Kazakhstan".

2005 – Conferred the honorary title of the Academician of the Academy of Pedagogical Sciences of Kazakhstan.

2003-2012 – Professor of Kainar University.

2012-2015 – The scientific supervisor of master's theses of the Departments on Philological specialties, and at the Departments of Theory and Methodology of the Kazakh language.

ПРОФЕССОР НҰРЖАМАЛ ОРАЛБАЙДЫҢ ҒЫЛЫМИ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ ТУРАЛЫ ҚЫСҚАША МӘЛІМЕТ

Профессор Н.Оралбай 1928 жылы мамыр айының 15 күні Павлодар облысы, Баянауыл аулында Оралбай Қошығұлұлының отбасында дүниеге келді. Павлодар қаласы мен Майқайың селосында мектепте оқыды. 1944 жылы Қыздар педагогикалық институтының қазақ тілі мен әдебиеті факультетіне қабылданды. Институттың II курсын бітірген соң, III курста Абай атындағы Қазақ педагогикалық институтына ауысып, оны 1949 жылы үздік бітіріп, аспирантураға қабылданды.

1956 жылы профессор Сәрсен Аманжоловтың ғылыми жетекшілігімен «Қазақ жазуының Қазан төңкерісінен кейінгі тарихы» тақырыбында кандидаттық диссертация қорғады, 1962 жылы доцент атағы берілді.

1952 жылдан 1975 жылға дейін Абай атындағы Қазақ педагогикалық институтында оқытушы, аға оқытушы, доцент, профессор қызметтерін атқарды.

1971 жылы «Қазақ тіліндегі етістіктің аналитикалық форманттары» деген тақырыпта докторлық диссертация қорғап, 1972 жылы филология ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесі, ал 1973 жылы тіл білімі бойынша профессор ғылыми атағы берілді.

1975 жылы Ғылым Академиясы Тіл білімі институтының шақыруы бойынша қызметке ауысып, онда 1989 жылға дейін аға ғылыми қызметкер, жетекші, бас ғылыми қызметкер болып қызмет атқарды.

1989 жылы Абай атындағы Қазақ педагогикалық университетінің қазақ тілі кафедрасының меңгерушісі қызметіне шақырылып, ол қызметті 1997 жылға дейін атқарды. 1990-1991 жылдары осы университеттің проректоры қызметін атқарды.

Профессор Н.Оралбай Түркия Республикасының Анкара университетінде 1992-1994 жылдары түркі тілдері, оның ішінде қазақ тілінің грамматикалық құрылысы жайында дәріс оқыды.

Профессор Н. Оралбайдың ғылыми шығармашылығының ауқымы кең, әр алуан салаларға тармақталған. Ол қазақ тіл білімінің әртүрлі саласын зерттеумен бірге, қазақ тілін оқыту әдістемесін де зерттеп, елеулі табыстарға қол жеткізген.

Нұржамал Оралбай қазақ тіл білімінің жазу тарихы, графика, орфография мәселелерімен, қазақ тілінің морфология және сөзжасам салаларын зерттеумен шұғылданған. Ғалым қазақ тіл білімінің теориялық мәселелерімен

катар оқыту, әдістеме мәселелерімен де айналысып отырған. Әдетте, ғалымдарымыз ғылымның бір саласымен ғана шұғылданса, профессор Н.Оралбай қазақ тіл білімі ғылымының әртүрлі саласында еңбек еткен әмбебап ғалым ретінде танылған.

Ғалымның 200-дей еңбегі-ғылыми мақалалары, монографиялары, оқулықтары, оқу құралдары, пән бағдарламалары еліміздің ірі баспаларында басылған. Оның еңбектері тек ірі басылымдарда ғана емес, сонымен қатар, бұрынғы Кеңес Одағы көлеміндегі «Советская тюркология» журналында, Новосибирскіде, Ташкентте, Қазанда, Түркияда жарық көрген.

Ғалым Республикамызда өткізілген республикалық, халықаралық конференцияларда үнемі ғылыми баяндамалар жасап отырған. Сонымен бірге Түркия Республикасының Анкара, Кипр, Анталия қалаларында өткізілген конференция, симпозиум, құрылтайларда түркі тілдерінің өзекті мәселелеріне арналған баяндамалар жасаған.

Профессор Нұржамал Оралбай қазақ тілінің морфология саласын зерттеуде ірі-ірі ғылыми табыстарға жетіп, морфология теориясын ғылыми жаңалықтармен байытып отырған. Бір кездері ғылымда сөздің аналитикалық формасы үндіеуропалық тілдеріне ғана қатысты саналып, түркі туыстас тілдерге қатысы жоқ деген теория орын алып келген болатын. Осындай жағдайда Н. Оралбай қазақ тілінде сөздің аналитикалық формасы барын дәлелдеп, қазақ тіл біліміне үлкен жаңалық енгізді. Бұл теория ғылымда танылып, морфология оқулықтарына еніп, сөздің аналитикалық формасы теориясы С. Маралбаева, А.Шариппиденова, Қ.Мамаділов, Қ.Мұхамеди, Қ.Бибекөв, К.Қарымбаева сынды ғалымдардың еңбектерінде зерттеліп, әрі қарай дамытыла түсті. Бұл-ғалым ашқан ғылыми жаңалықтың маңыздылығына, ғылымдағы өзіндік орнына, қазақ тіл біліміне қосылған үлкен үлес екеніне толық дәлел.

Н. Оралбай қазақ тілін орыс тілі заңдылықтары тұрғысынан зерттеу нәтижесінде қазақ тіл біліміне «вид» категориясы теориясын енгізуге тырысқан жалған ағымнан арылтты. Осы реттегі зерттеу нәтижесінде қазақ тілінде «қимылдың өту сипаты» категориясы барын дәлелдеп, оның мағыналық құрамын, категориялық мағыналарының берілу жолдарын көрсетіп, көрсеткіштерін анықтады. Ғалымның осы мәселедегі зерттеуі морфологияның бұрын белгісіз жаңа грамматикалық категорияны ғылымға қосып, ол морфология оқулықтарынан (1974-2002 жж.) орын алып, әбден танылды. Бұл ғалымның осы мәселедегі еңбектерінің, ғылымға қосқан үлесінің зор маңызының айғағы деп бағалау керек.

Н. Оралбайдың ғылымға қосқан ірі жаңалықтарының бірі-нөлдік морфема мен нөлдік форма мәселесі.

Бұл ғалымдағы жаңа идеяны Н.Оралбай алғаш 1975 жылы Бүкілодақтық тюркологиялық конференцияда баяндама жасап, бүкіл түркологтардың алдына қойып, олар бұл теорияны қостаған болатын.

1986 жылы «Қазақ тілінің морфемалар жүйесі» атты монографияда «Нөлдік морфемалар мен нөлдік форма» мәселесіне еңбектің бір тарауы арналған. Бұл тарауда нөлдік морфема мен нөлдік форманың қазақ тілінің грамматикалық құрылысынан алатын орны жан-жақты дәлелденген. Бұл жаңа теорияны ғалымның шәкірті Ж.Балтабаева ілік, табыс септіктерінің нөлдік формасын зерттеген еңбегінде дамытқан. Ғалымның шәкірті А.Омар (Қабдыл) қазақ тіліндегі нөлдік морфеманың құрылымдық грамматикада виртуалдық бірлік ретінде қолданылатын және сөзжасам жүйесінде номинативтік бірлік ретінде қызмет атқаратындығын, туынды сөз жасаудағы қызметін дәлелдеді. Бұл мәселе бұрын сөз болмаған еді. Демек ғалымның шәкірттері ғылыми жаңа идеяны дамытқан. Н.Оралбайдың ғылымға қосқан бұл жаңалығы 2002 жылы шыққан «Қазақ тілі грамматикасында» сөздің нөлдік формасы түрінде орын алды. 2007 жылғы шыққан оқулықта және 2017 жаңартылып шыққан «Қазақ тілі морфологиясы» оқу құралында морфеманың бір түрі ретінде беріліп, грамматикалық категориялардағы алатын орны көрсетілді.

Профессор Н.Оралбайдың өте маңызды ғылыми табыстары, жетістіктері сөзжасам мәселесімен байланысты. Сөзжасам грамматиканың морфология саласында қаралып, онда әр сөз табының сөзжасамы қысқаша қамтылып келгені белгілі жағдай. Ал сөзжасамның тіл білімінің дербес саласы екені «Қазіргі қазақ тілінің сөзжасам жүйесі» деген 1989 жылғы монографияда жан-жақты ғылыми негізде дәлелденді. 1990 жылдан бастап сөзжасам қазақ тілі мамандарын дайындайтын барлық жоғары оқу орындарында жеке пән ретінде оқу жоспарына кіріп, оқытыла бастады. Бұл- қазақ тілі сөзжасамының дербес сала ретінде танылғанына дәлел. Ол осы мәселені ғылыми тұрғыда дәлелдеген Н.Оралбайдың ғылыми идеясының танылғандығын білдіреді.

Аталған монографияның «Сөзжасамның жалпы мәселелері» деген 100 беттен тұратын бөлімінде сөзжасамның өзіндік тілдік бірліктері, өзіндік сөзжасамдық тәсілдері, қалыптасу жолы, ішкі заңдылықтары бары тілдің жеке саласы болуға лайықты екендігін дәлелдеген.

Монографияның осы бөлімінде сөзжасамның бірсыпыра жаңа мәселелері көтеріліп, ғылыми айналымға қосылған. Олар: сөзжасамдық талдау, туынды сөздердің түрлері, сөзжасамның негізділігі (уәждемелік), сөзжасамдық ұя, сөзжасамдық тізбек, сөзжасамдық тип, сөзжасамдық мағына, сөзжасамдық үлгі, сөзжасам тәсілдері жаңаша қарастырылған. Монографиядағы осы жаңа мәселелердің авторы, профессор Н.Оралбай екенін ерекше атау керек.

Монографияда автор дәлелдеген мәселелер ғылымда танылып, одан ары дамытылып жүргендігіне мынадай дәлелдер келтіруге болады: 1) ғалым көтерген жаңа ғылыми мәселелер жоғары оқу орындарына арналған «Қазақ

тілі сөзжасамы» (2002) оқулығына енді; 2) «Қазақ грамматикасы» деген үлкен еңбектен Н.Оралбайдың сөзжасам мәселелері туралы ғылыми идеялары қомақты орын алды; 3) ғалымның сөзжасам мәселесіндегі ғылыми жаңа идеялары ғылыми еңбектерінде дамытылды. Бұл әрбір ғалым арман еткен жағдай екенін ерекше атаған дұрыс. Ғалымның тағы бір ғылыми идеясы күрделі сөздерге байланысты. Н.Оралбайқызы күрделі сөздердің толық лексикалық мағыналы екі я одан да көп сөздерден жасалатынын ғылыми тұрғыда дәлелдеп берді. Ғалым еңбегінде негізгі сөз бен көмекші сөздің тіркесі күрделі сөз жасайды деген теориясының қателігін дәлелдейді.

Осы аталғандары қорыта келгенде, Н.Оралбай қазақ тілінің сөзжасам саласының жаңаша ғылыми негізін қалаушы болды деп толық айта аламыз.

Профессор Н.Оралбайдың ғылыми шығармашылық еңбектерінен кесек орын алатын мәселе – қазақ тілін оқыту әдістемесі. Қазақ тілін оқыту әдістемесі мәселесі алғашқы кезеңде дұрыс дами бастаған мәселе болғанымен, 1974 жылдан 1991 жылға дейін тоқырауға ұшырады. Оның үстіне қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретіндегі ұлы мәртебеге ие болуы қазақ тілін өзге ұлт өкілдеріне оқыту мәселесін жандандырды. Мемлекеттік маңызды мәселелер қатарына қосты. Ғалым осы маңызды мәселені жақсартуға барынша ат салысты. 1987 жылдардан бастап екі бағдарлама, 1989 жылы жаңа типтегі оқулық шығарған болатын. 1996 жылы «Орыс тілі мектептерінде қазақ тілін оқыту әдістемесі» оқулық шығарды. Мұндай оқулық бұрын жоқ еді. Орыс тілді мектептерде қазақ тілінен сабақ беретін мұғалімдер дайындау Республикамызда 1990 жылдардан басталған болатын. Оқулық осы мамандарды дайындайтын жоғары оқу орындары мен оқытушыларына арналған. Оқулықта өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқыту әдістемесінің негізгі мәселелері қамтылды, осы типтегі мамандарды дайындау ісінде ол үлкен қызмет атқарды. Сондай-ақ ғалым әдістеме ілімі мәселелері бойынша талай ғылыми мақалалар жазды.

1974 жылы арнайы кеңестер құрылған кезде тілді оқыту әдістемесі ілімінен мамандардың болмауына байланысты ғылымның бұл саласынан диссертация қорғайтын кеңес республикада ашылмады. Ол осы ғылым саласының мамандарының дайындалмауына, ғылымның бұл саласының дамымауына әкеп соқтырды. Осы жағдайды жақсы түсінген профессор Н.Оралбайқызы 1991 жылы Қазақстан халықтарының тілдерін оқыту әдістемесі бойынша диссертация қорғайтын кеңес ашып, оның төрайымы болды. Кейін ол кеңес докторлық диссертация қорғайтын кеңеске айналып, әдістеме ілімінен бірнеше кандидаттар және докторлар дайындалды. Ол мамандар тоқырауға ұшыраған осы ғылымды жандандырды, дамытты.

Сол сияқты Н.Оралбай 1990 жылы түркі тілдері теориясынан кейін қазақ тілі мен орыс тілі теориясы бойынша докторлық диссертация қорғайтын кеңес ашып, 1998 жылға дейін оның төрайымы қызметін атқарды.

Ғалымның бұл жұмысы республикамызға ғалым мамандар дайындау ісіне қомақты, ерекше үлес қосты. Осы кеңестер арқылы жалпы дайындалған докторлар мен кандидаттарды атамағанда, Н.Оралбай өзінің жетекшілігімен

және ғылыми кеңесшілігімен тіл теориясынан төрт ғылым докторы, 30 ғылым кандидатын дайындады. Ал қазақ тілін оқыту әдістемесінен 11 ғылым докторын, 25 ғылым кандидатын дайындады. Жалпы айтқанда 15 ғылым докторы, 55 ғылым кандидаты. Олар қазір министрліктерде, үлкен қызметтерде, жоғары оқу орындарында проректор, институттарда директор, декан, кафедра меңгерушілері, тіл орталықтарын басқарушылар, профессор, доцент қызметінде жүргендер. Олардың ішінде С.Рахметова, М.Қондыбаева, Қ.Қасабекова, Т.Әбдіғалиева, Т.Әбдікарім, Ф.Оразбаева, Т.Жұмажанова, Р.Шаханова, Қ.Құрманалиев, Ж.Балтабаева, Б.Қасым, А.Омар (Қабдыл), Қ.Жақсылықова, Ж.Сүлейменова, А.Қыдыршаев, К.Мұхамеди, Б.Сағындықұлы, С.Дүйсенова, А.Орынбаев, Г.Серикбаева және т.б.

Н.Оралбай бірнеше монография (5) мен кітап (3) шығаруымен бірге, оқулықтар (7), оқу құралдарын (13), бағдарламалар (8) дайындау ісінде де үлкен табыстарға жеткен.

Жоғары білімді мамандарының сапасын арттыру ісінде студенттерді оқулықтармен, оқу құралдарымен қамтамасыз ету ісінің маңызы зор. Н.Оралбай бұл салада өте өнімді қызмет еткен. Ғалымның жоғары оқу орындары үшін (басқа авторлармен бірге) жазған «Қазақ тілі» оқулығы 1964, 1980, 1993, жылдары үш рет басылып, қазір де қолданылып жүр.

Өзге ұлттарға қазақ тілін оқыту мәселесі күн тәртібіне қойылуымен байланысты (басқа авторлармен бірге) жаңа әдістемемен жазылған оқулығы 1989 жылы жарық көрді. Орыс тілді мектептерге қазақ тілі мамандарын дайындау басталған кезде, ол 1993 жылы студенттерге арнайы «Практикалық қазақ тілі» оқулығын (басқа авторлармен бірге) шығарды. Техникалық училищелердің қазақ бөлімдеріне арналған «Қазақ тілі» оқулығы (А.Әбілақовпен бірге) 1992 жылы жарық көрді. Жоғары оқу орындарында сөзжасам пәні оқытыла басталуымен байланысты «Қазақ тілінің сөзжасамы» оқулығын тұңғыш рет 2002 жылы шығарды. Қазақ тілі тарихында 2 академиялық грамматика саналатын «Қазақ грамматикасы» аталған 100 баспа табақ еңбектің төрттен бірінен артық орын алатын сөзжасам бөлімін басқарып, оның көптеген мәселесін өзі жазды. 2003 жылы «Қазақша үйренеміз» атты түріктерге қазақ тілін оқыту мәселесіне арналған оқулық (А.Орынбаевпен бірге) шығарды.

Өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін үйретуге арналған Н.Оралбайдың еңбегі 2007 жылы жарық көрген 28 баспа табактан тұратын «Қазақ тілі» (басқа автормен бірге) оқулығы қазақ тілі пәнінің мемлекеттік стандартына сай, әдістеменің соңғы жетістіктеріне негізделіп жазылған.

Қазақ тілі мамандарын дайындауда өте қажет оқулықтың бірі – «Қазақ тілінің морфологиясы». Қазақ тіл білімінің аталған саласы бойынша профессор А.Ысқақовтың авторлығымен жазылған оқулық бірнеше рет қайта басылып шығарылған еді. 2007 жылы жарық көрген Н.Оралбайдың «Қазақ тілінің морфологиясы» атты оқулығын қазақ тіл білімінің соңғы 16 жыл ішіндегі ғылыми жетістіктерінің түгел қамтыған, әдістеме ілімінің қазіргі жаңа бағыты бойынша жазылған құнды еңбек деп білеміз.

Бұл оқулықтардың бәрі қазақ тілі мамандарын дайындау ісінде халыққа қазақ тілінен білім беруде, өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқыту ісінде орасан зор қызмет атқарды. Осы маңызды мәселелерді, ғалымның оқу құралдары мен бағдарламалары атқарды деуге толық болады.

Қорыта келгенде, профессор Н.Оралбай өз өмірін қазақ тіл білімін дамытуға қызмет етумен, ғалым мамандар дайындаумен өткізген.

Ғалымның ғылыми-ұстаздық қызметі, ғылымды дамытудағы, ғалым мамандар дайындаудағы еңбектері Республика Үкіметі тарапынан бағаланып, оған 1960 жылы Қазақ ССР-нің Жоғары Советінің Грамотасы, 1968 жылы Қазақ ССР-нің оқу-ағарту ісінің үздігі атағы, 1987 жылы «Еңбек ардагері» медалі берілді. 1989 жылы «Қазақ ССР-нің еңбек сіңірген ғылым қайраткері» атағымен марапатталды. 2003 жылы «Қазақстан Республикасының білім беру ісінің құрметті қайраткері», 2005 жылы Қазақстан педагогикалық ғылымдар академиясының академигі атағы берілді.

Ғалым-ұстаз Нұржамал Оралбай күні бүгінге дейін Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Филология және көптілді білім беру институтының ұжымымен тығыз ғылыми шығармашылық байланыста.

К. Құрманәлиев
филология ғылымдарының
докторы, профессор
Р.Ә.Шаханова
педагогика ғылымдарының
докторы, профессор
З.Ж.Османова
филология ғылымдарының
кандидаты, аға оқытушы

КРАТКАЯ ИНФОРМАЦИЯ О НАУЧНОЙ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОФЕССОРА НУРЖАМАЛ ОРАЛБАЙ

Профессор Н. Оралбай родилась в семье Оралбая Кошыгулова в 1928 году 15 мая в селе Баянаул Павлодарской области. Нуржамал училась в школах села Майкайын Павлодарской области и города Павлодар. В 1944 году поступила на подготовительные курсы Женского педагогического института и в 1945 году после окончания курсов была зачислена на факультет казахского языка и литературы этого института. После завершения второго курса института, третий курс обучения продолжила в Казахском

педагогическом институте имени Абая, который окончила в 1949 году. В том же году была зачислена в аспирантуру.

В 1956 году под научным руководством профессора Сарсена Аманжолова защитила кандидатскую диссертацию на тему: «История казахской письменности в период после Октябрьской революции». В 1962 году ей было присвоено ученое звание доцента.

С 1952 года по 1975 год работала в качестве преподавателя, старшего преподавателя, в должности доцента профессора в Казахском педагогическом институте имени Абая.

В 1971 году защитила докторскую диссертацию на тему: «Аналитические форманты глагола в казахском языке». В 1972 году Н.Оралбай была присвоена ученая степень доктора филологических наук, а в 1973 году ученое звание профессора языкознания.

В 1975 году по приглашению перевелась в Институт языкознания академии наук, где находилась до 1989 года на должностях старшего научного сотрудника, руководителя, главного научного сотрудника.

В 1989 году вновь была приглашена в Казахский педагогический университет имени Абая на должность заведующей кафедрой казахского языка, которую возглавляла до 1997 года. В – 1990-1991 году работала в должности проректора по учебно – методической работе данного университета.

В 1992-1994 года профессор Н.Оралбай читала лекции о тюркских языках, в частности о грамматическом строении, структуре казахского языка в университете Анкары в Турции.

Диапазон научных изысканий профессора Н.Оралбай необычайно широк и охватывает разные аспекты казахского языкознания. Опираясь на опыт предшественников-казаховедов и творческое наследие мирового языкознания, Н.Оралбай впервые разработала основные теоретические принципы структурно-семантических особенностей словообразования, как одного из базовых для современной тюркской, казахской лингвистики и создала уникальную и перспективную методологию исследования различных аспектов казахского языка и методики его преподавания.

Неоценим научный вклад Нуржамал Оралбай в отечественное языкознание. Ее труды смело можно отнести к наиболее востребованным и полезным публикациям по казахскому языкознанию конца XX и начала XXI веков. Это исследования в области истории письма казахского языкознания, графики, проблемы орфографии, морфологии и словообразования. Ученый наряду с исследованием теоретических проблем казахского языкознания, занималась и вопросами прикладного аспекта языка, вопросами методики языка. Н.Оралбай по праву можно считать универсальным ученым-исследователем, внесшей весомый вклад в научную систематизацию, становление и развитие казахского языкознания на каждом этапе эпохи, а также их реализации в прикладном аспекте языка, внедрения результатов научных изысканий в учебный процесс.

Монографии, учебники, учебные пособия, научные доклады и статьи Н.Оралбай, известного лингвиста и специалиста в области казахского языкознания, лингводидактики, в течение ряда лет возглавлявшую кафедру современного казахского языка и диссертационный совет по защите научных изысканий- докторских и кандидатских диссертаций, оказались не только новаторскими по постановке проблем и эвристическими по методам создания, но и выполняющими одновременно роль многофункционального путеводителя в мир науки.

Профессор Н.Оралбай по праву признана в научном мире и в обществе как универсальный ученый, трудившийся в разных областях казахского языкознания.

Н.Оралбай подготовлено и опубликовано около двухсот научных трудов - научные статьи, монографии, учебные пособия, программы ряда специальностей, которые изданы в ведущих, крупных издательствах страны. Так, научные труды Н.Оралбай вышли в свет не только в крупных издательствах, но и в журналах не только стран СНГ, но и в дальнем зарубежье: в Новосибирске, Ташкенте, Казани, Турции и др.

Н.Оралбай, как признанный ученый-исследователь, всегда выступала с научными докладами на республиканских и международных конференциях, проводимых как в республике, так и за рубежом. Ее выступления на международных форумах, посвященных актуальным проблемам тюркского языкознания в Турецкой Республике (Анкара, Анталья), на Кипре вызвали неподдельный интерес, ее идеи находили сторонников и их поддержку.

Весомый вклад профессор Нуржамал Оралбай внесла в достижение больших научных результатов при исследовании морфологии казахского языка, которые обогатили теорию морфологии научными открытиями. Разрушив «мнение», в какое-то время существовавшее в науке теории о том, что аналитическая форма исследования языка *приемлема и применима* только в исследовании особенностей индоевропейских языков, и ничего не может иметь в отношении к тюркским (казахскому) языкам, Н.Оралбаева сумела научно обосновать и доказать, раскрыв аналитические форманты глаголов, особенности словообразовательной системы казахского языка, что способствовало казахскому языку занять достойное и прочное место в системе тюркских языков и имело огромное значение в становлении и развитии казахского языкознания. Данная теория была признана в науке, вошла в учебники по морфологии. Теория аналитических формантов глагола была всесторонне исследована и далее развита в научных трудах таких исследователей, как С.Маралбаева, А.Шариппиденова, К.Мамадилова, К.Мухамади, К.Бибекова, К.Карымбаева и др.

Сегодня смело можно сказать, что результаты научных трудов Н.Оралбай внесли неоценимый вклад в становление и развитие современного казахского языкознания. По достоинству оценен вклад исследователя Н. Оралбай ученым миром в области языкознания в целом и в казахском языкознании в частности.

Научные достижения Н.Оралбай определили собственный путь развития казахского языкознания. На базе глубоких научных исследований Н.Оралбай доказано наличие собственных грамматических категорий «қимылдың өту сипаты» в казахском языке, раскрывающих семантический и функциональный аспекты языка, его смысловую структуру, указывающих пути передачи категорий и значений слова. Исследования ученого по данной проблеме внесли в теорию казахского языкознания новую грамматическую категорию, ранее неизвестную, которая нашла отражение в учебниках по морфологии (1974-2002г.г.) и полностью утвердилась. С полным правом можно рассматривать это как показатель огромной значимости вклада в науку Н.Оралбаевой в области казахского языкознания.

Одним из крупных открытий, сделанных в науке по казахскому языкознанию Н.Оралбай, является проблема нулевой морфемы и ненулевой формы. Эту новую в науке идею Н.Оралбай впервые выдвинула в своем докладе в 1975 году на Всесоюзной тюркологической конференции перед учеными-исследователями, тюркологами, где нашла горячую поддержку этой идеи.

В монографии «Система морфем казахского языка» (1986 год), проблеме нулевых морфем и нулевой форме» посвящен целый раздел. В этом разделе всесторонне раскрыта сущность и доказана значимость нулевой морфемы и нулевой формы для грамматического строения и семантики слов казахского языка. Эту новую теорию далее развила в своем исследовательском труде докторант ученого Ж.Балтабаева, которая исследовала нулевую форму именительного и винительного падежей. Другой докторант ученого А.Омар (Кабдыл) исследовала функционирование нулевой морфемы в структурной грамматике казахского языка при образовании производного слова.

Результаты всех научных изысканий Н.Оралбай нашли отражение: в монографии «Система строения словообразования современного казахского языка» -1989 г. и в учебнике «Словообразование казахского языка» (2002), предназначенных для высших учебных заведений. Научные идеи Н.Оралбай по проблемам словообразования заняли солидное место в большом труде «Казахская грамматика» - 2002 года, в учебнике «Морфология казахского языка»- 2007 года и в учебном пособии 2017 года.

Не одно важное достижение и успехи профессора Н.Оралбай связаны с проблемами словообразования. Словообразование в качестве самостоятельного раздела языкознания отражено в монографии «Система словообразования современного казахского языка» - 1989 год. Так, начиная с 1990 года, словообразование было введено в учебный план как самостоятельная дисциплина и его преподавание велось во всех высших учебных заведениях при подготовке специалистов казахского языка в качестве самостоятельного раздела казахского языка. В указанной монографии в разделе «Общие проблемы словообразования» научно обоснована и раскрыта специфика словообразовательной системы казахского

языка, внутренние формы языковых единиц, словообразовательные способы формирования, наличие внутренних закономерностей функционирования слов в казахском языке.

В этой части монографии рассматривался ряд новых проблем словообразования современного казахского языка, вошедших в научный оборот, в терминологическую лексику: словообразовательный анализ, виды производных слов, основание словообразования – *уәждемелік*, словообразовательное гнездо, словообразовательный ряд, словообразовательный тип, словообразовательное значение, словообразовательный образец, словообразовательные способы, основанные на современных подходах.

Новые научные идеи ученого в области строения слова, словообразования были развиты в докторской диссертации К.Курманалиева, научных трудах Б.Қасым, Н.Коқышевой, Б.Есимсеитовой, З.Курманалиевой. Другое научное изыскание Н.Оралбай связано с исследованием сложных слов казахского языка. Научно и теоретически обоснованы особенности образования сложных слов в казахском языке, их лексическое значение, которые впоследствии всесторонне исследованы и получили дальнейшее развитие.

Перечисленные научные исследования дают право утверждать, что Н.Оралбай является основателем, подвижником новой научной основы раздела словообразования казахского языка.

Среди научных творческих трудов профессора Н.Оралбай почетное место занимают вопросы методики преподавания казахского языка. Проблема методики преподавания казахского языка, хотя и изначально начала правильно развиваться, но с 1974 года по 1991 год подверглась развалу. Вместе с приобретением Республикой Казахстан независимости – казахский приобрел статус государственного языка, как язык, который имеет государственную значимость. Новый статус казахского языка полагал новое видение, новую трактовку и решение ряда проблем, особенно проблемы преподавания казахского языка не только в казахской, но и в иноязычной аудитории при обучении казахского языка представителями других национальностей. Ученый-исследователь Н.Оралбай прилагала большие усилия в решении данной проблемы. Она, начиная с 1987 года, выпустила две программы, а в 1989 году учебник нового типа. В 1996 году издала учебник под названием «Методика обучения казахскому языку в русских школах», выполненный в соответствии с современными тенденциями лингводидактики. Учебник был предназначен для высших учебных заведений и преподавателей, которые занимаются подготовкой специалистов в данной области. В учебнике содержались основные вопросы методики преподавания казахского языка с учетом специфики аудитории и реализацией новых подходов в обучении языку. По праву можно считать, что в эти годы ученый-исследователь Н.Оралбай провела большую работу по подготовке специалистов нового общества, нового мышления, нового типа.

Именно в эти годы ученый написала огромное количество научных работ по вопросам методики.

Одной из глобальных проблем казахского языкознания является методика преподавания казахского языка. С 1974 - по 1991 гг. в республике не было диссовета по защите диссертаций по методике казахского языка, так как была острая нехватка специалистов в области преподавания языков, что отразилось на подготовке специалистов в данной отрасли науки. И в этом направлении Н.Оралбай приложила огромные усилия, понимая важность проблемы на данном этапе развития общества и науки о языке.

В 1991 году профессор Н.Оралбай активно участвовала в организации и открытии диссертационного совета по методике обучения языков народов Казахстана и была назначена председателем. В последующие годы диссовет, подтвердив свой статус, расширился и появился совет по защите докторских диссертаций по лингводидактике, методике. Так были подготовлены научные кадры республики, доктора и кандидаты по методике казахского и русского языков. Потому справедливо считается, что эти специалисты возродили подвергшуюся разрушению, науку в соответствии с требованиями нового времени.

Профессор Н.Оралбай после открытия совета по защите докторских диссертаций по теории тюркских языков, где она тоже приложила немало усилий, а затем и по теории казахского и русского языков, с 1990 года до 1998 года исполняла обязанности председателя.

В этой области науки работа ученого внесла огромный вклад в деле подготовки специалистов Республики Казахстан. Благодаря этим диссоветам, не считая общих подготовленных докторов и кандидатов, под научным руководством Н.Оралбай и в качестве научного консультанта докторских диссертаций подготовлено четыре (4) доктора наук, 30 кандидатов наук. В области лингводидактики, методики обучения казахскому языку-ею подготовлено 11 (одиннадцать) докторов наук, 25(двадцать пять) кандидатов наук. Сегодня все они с благодарностью отмечают роль Н.Оралбай, как научного руководителя, научного консультанта в становлении емких областей науки, имеющих большое значение в научно - практических целях. Ученики профессора Н.Оралбай занимают достойное место в жизни общества: работают в министерствах, являются проректорами, деканами, заведующими кафедрами, руководителями языковых центров, профессорами, доцентами. Н.Оралбай достигла больших высот в подготовке научных кадров. Под научным руководством и научном консультировании ею подготовлено 55 кандидатов наук, 15 докторов наук. Это известные ученые - исследователи-методисты С.Рахметова, М.Кондубаева, К.Касабекова, Т.Абдыгалиева, Т.Абдикарим, Ф.Оразбаева, Т.Жумажанова, Р.Шаханова, К.Курманалиев, Ж.Балтабаева, Б.Касым, А.Омар (Кабдыл), К.Жаксылыкова, Ж.Сулейменова, А.Кыдыршаев, К.Мухамади, Б.Сагындыкулы, С.Дуйсенова, А.Орынбаев, Г.Серикбаева и др.

Научно-педагогическая деятельность ученого, научные изыскания Н.Оралбай в развитии тюркской, казахской лингвистики и лингводидактики, подготовка специалистов, обучение подрастающего поколения были достойно оценены Правительством Республики Казахстан. Н.Оралбаева – обладатель грамоты Верховного Совета Казахской ССР (1960 год), звания «Отличника образования Казахской ССР» в названной области казахского языкознания (1987 год), медали «Ветеран труда», звания «Заслуженный деятель науки Казахской ССР»; «Почетный работник образования Республики Казахстан» (2003 год). В 2005 году Н.Оралбай стала академиком Академии педагогических наук Казахстана.

Во все времена всегда особенно важным является вопрос подготовки кадров, повышение качества высокообразованных специалистов. Профессор Н.Оралбай внесла значимую лепту в обеспечение обучающихся качественными содержанием учебниками, учебными пособиями и плодотворно трудилась в этой области. Учебник ученого «Казахский язык» был неоднократно переиздан (в 1964, 1980, 1993 годы) и он по сей день востребован. В решении вопроса обучения казахскому языку представителей разных национальностей можно отметить учебник по современной методике, который вышел в свет в 1989 году. Когда началась подготовка специалистов казахского языка для русских школ, Н.Оралбай в 1993 году выпустила учебник «Практический казахский язык» для студентов. В 1992 году вышел в свет учебник (в соавторстве с Аблаковым), предназначенный для казахских отделений технических училищ. В связи с началом преподавания дисциплины словообразования как самостоятельного раздела языкознания в 2002 году был издан учебник «Словообразование казахского языка».

Учебник «Казахская грамматика» в истории казахского языкознания, считается второй академической грамматикой. Указанный труд, состоит из ста (100) п.л. более чем одну четвертую часть которого занимают словообразовательные аспекты казахского языка, где и многие вопросы осветила и написала сама Н.Оралбай. В 2003 году ученый выпустила учебник «Изучаем казахский», предназначенный для обучения казахскому языку турков.

Значительный труд Н.Оралбай, посвященный обучению казахскому языку представителей других национальностей, вышел в 2007 году. Учебник «Казахский язык», состоящий из 28 п.л. был написан в соответствии с государственным стандартом дисциплины «Казахский язык» и с учетом современных достижений методики.

Один из необходимых учебников в казахском языкознании, который был очень нужным для подготовки специалистов казахского языка, – «Морфология

казахского языка» под редакцией профессора А.Ыскакова, был несколько раз переиздан. Подготовленный же учебник «Морфология казахского языка» Н.Оралбай, вышедший в свет в 2007 году, полностью охватывает научные достижения за последние два десятилетия и сегодня признан ученым миром республики, как ценный труд, выполненный в свете современных направлений лингвистики и методики языка. С некоторыми дополнениями он переиздан в 2017 году как учебное пособие.

Вся жизнь и творчество ученого, научные изыскания профессора Н.Оралбай выполняют огромную роль в вопросе подготовки специалистов казахского языка при обучении и воспитании подрастающего поколения, в обучении казахскому языку представителей других национальностей. Можно с уверенностью говорить и смело утверждать, что монографии, учебники и учебные программы Н.Оралбай выполняли и решали вопросы государственной и национальной значимости.

Почетный академик АПН, профессор Н.Оралбай всю жизнь посвятила служению и развитию казахского языкознания, подготовке научных кадров, специалистов высокой квалификации в области языкознания. Н.Оралбай издало пять(5) монографий, три (3) книги, семь (7) учебников, тринадцать (13) учебных пособий, восемь (8) программ и.т.д.

И по сей день профессор Н.Оралбай поддерживает творческие научные связи с коллективом Института филологии и полиязычного образования КазНПУ им.Абая.

Курманалиев К.

доктор филологических наук, профессор

Шаханова Р.А.

доктор педагогических наук, профессор

Османова З.Ж.

кандидат филологических наук, ст.преподаватель

BRIEF INFORMATION ABOUT NURZHAMAL ORALBAY'S SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL ACTIVITIES

Professor N. Oralbay was born in 15 of May, 1928 in Bayanaul village of Pavlodar region, in the family of Oralbay Koshygulov. Nurzhamal studied at schools of Maikaying village in Pavlodar region and in Pavlodar city. In 1944 she entered the preparatory courses of the Women's Pedagogical Institute and in 1945 after graduation she was enrolled in the Kazakh language and literature faculty of that Institute. After finishing the second course, she moved to Kazakh Pedagogical Institute after Abay which she graduated in 1949 and entered its post graduate course.

In 1956 N. Oralbay defended her candidate thesis on the topic “History of Kazakh writing in the period after October revolution” under the leadership of the scientific supervisor Sarsen Amanzholov, and in 1962 she was conferred the scientific title of Associate Professor.

From 1952 till 1975 she carried out positions of professor, lecturer and associate professor in Abai Kazakh Pedagogical Institute.

She defended doctoral thesis on the subject “Analytical formants of the Kazakh language verbs” in 1971 after what in 1972 she was given degree of a Doctor of Philology and a professor of language department in 1973.

In 1975 she moved to the Institute of Linguistics of the Academy of Science on the invitation where she was as the senior researcher, head, chief research officer until 1989.

In 1989 she was invited again to the Kazakh Pedagogical University named after Abai to the position of the Head of the Kazakh language Department which she chaired until 1997.

In 1990-1991 she worked as a vice-rector on educational and methodical work of the University.

In 1992-1994, professor N. Oralbay lectured about Turkic languages, in particular on the grammatical structure, the structure of the Kazakh language at the University of Ankara in Turkey.

The range of scientific researches of Professor N. Oralbay is unusually wide and covers various aspects of Kazakh linguistics. Based on the experience of the predecessors of Kazakh studies and the creative heritage of world linguistics N. Oralbay first developed the basic theoretical principles of structural and semantic features of word formation as one of the basic for modern Turkic and Kazakh linguistics and created a unique and promising methodology for studying various aspects of the Kazakh language and its methodology of teaching.

There were prepared and published about two hundred scientific works - scientific articles, monographs, teaching aids, programs of a number of specialties by N. Oralbay which were published in leading, major publishing houses of the country. Thus, the scientific works of N. Oralbay were published not only in major publishing houses but also in journals not only of the CIS countries, but also in the far abroad: in Novosibirsk, Tashkent, Kazan, Turkey, etc.

N. Oralbay as a recognized scientist-researcher always made scientific reports at Republican and International conferences held both in the republic and abroad. Her speech at International forums dedicated to the actual problems of Turkic linguistics in Turkey (Ankara, Antalya), in Cyprus inspired genuine interest, her ideas were found by supporters and their support.

Professor Nurzhamal Oralbay made a significant contribution to the achievement of great scientific results in the study of the morphology of the Kazakh language which enriched the theory of morphology with scientific discoveries.

Destroying "opinion" that at some time existed in the science of the theory that the analytical form of the study of language is *acceptable* and *applicable* only in

the study of the peculiarities of the Indo-European languages, and can not have anything in relation to the Turkic (Kazakh) languages, N. Orlbay managed scientifically substantiate and prove by revealing analytical formants of verbs, features of the word-formative system of the Kazakh language, which helped the Kazakh language to occupy a worthy and lasting place in the system of Turkic languages and was of great importance in formation and development of Kazakh linguistics. The theory was recognized in science, entered the textbooks on morphology. The theory of analytic formants of the verb was thoroughly investigated and further developed in the scientific works of such researchers as S.Maralbayev, A.Sharippidenov, K.Mamadilov, K.Muhamadi, K.Bibekov, K.Karimbayev and others.

Today we can safely say that the scientific works results of N. Orlbay made an invaluable contribution to the formation and development of modern Kazakh linguistics. The contribution of the researcher N. Orlbay is appreciated by the scientific world in the field of linguistics in general and in particular, in Kazakh linguistics.

Scientific achievements of N. Orlbay determined the own way of Kazakh linguistics development. On the basis of N. Orlbay's deep scientific research it is proved the existence of the own grammatical categories "description of action" in the Kazakh language, revealing the semantic and functional aspects of the language, its semantic structure, pointing the ways of transferring categories and meanings of the word.

The studies of the scientist on this problem introduced a new grammatical category in the theory of Kazakh linguistics, previously unknown which was reflected in the textbooks on morphology (1974-2002) and fully asserted itself. We can rightly consider this as an indicator of the enormous significance of the contribution to the science of N. Orlbay in the field of Kazakh linguistics.

One of the major discoveries which was made in the science of Kazakh linguistics by N. Orlbay is the problem of zero morpheme and non-zero form. This new idea was put forward by N. Orlbay for the first time in her report in 1975 at All-Union Turkic Conference before the scientists-researchers, the Turkologists where she found the big support of that idea.

To the problem of zero morphemes and zero form were devoted the whole section in the monograph "The system of the Kazakh language morphemes" (1986). The essence is thoroughly revealed and the significance of the zero morpheme and the zero form for the grammatical structure and semantics of the words of the Kazakh language are proved in this section. This new theory was further developed by the scientist doctoral student Zh. Baltabayeva who investigated the zero form of the nominative and accusative cases. Another doctoral student of the scientist A. Omar (Kabdyl) investigated the functioning of the zero morpheme in the grammar structure of the Kazakh language in the

formation of the derived word. Followers have developed new ideas in the Kazakh language studies.

The results of all scientific studies of N. Oralbay were reflected: in the monograph "The word formation system of modern Kazakh language" -1989 and in the textbook "Word formation of the Kazakh language" (2002) intended for Higher Educational Institutions. The scientific ideas of N. Oralbay on the problems of word formation took a solid place in the great work "Kazakh grammar" in 2002, in the textbook "Morphology of the Kazakh language" in 2007 and in the textbook in 2017.

Not one important achievement and the success of Professor N. Oralbay are connected with the problems of word formation. Word formation as an independent branch of linguistics is reflected in the monograph "The system of word-building of the modern Kazakh language" (1989). So, since 1990 word formation has been introduced into the curriculum as an independent discipline and its teaching was conducted in all higher educational institutions when training specialists of the Kazakh language as an independent section of the Kazakh language. In this monograph in the section "General Problems of Word Formation" the specifics of the word-formation system of the Kazakh language, internal forms of linguistic units, word-formation methods of formation, the presence of internal patterns of the functioning of words in the Kazakh language are scientifically substantiated and disclosed.

In this part of the monograph a number of new problems of word formation of the modern Kazakh language which have entered into the scientific circulation, terminological vocabulary: word formation analysis, types of derived words, word formation bases, word-building socket, word formation series, word formation type, word formation meaning, word formation model, word formation ways based on the modern approaches.

New scientific ideas of the scholar in the field of word structure and word formation were developed in the doctoral dissertation of K.Kurmanaliev, in the scientific works of B.Kasym, N.Kokysheva, B.Esimseitova, Z.Kurmanalieva. The peculiarities of the formation of complex words in the Kazakh language, their lexical meaning which are subsequently thoroughly investigated, scientifically and theoretically founded and have been further developed.

Thanks to these scientific studies we can be absolutely certain that N. Oralbay is the founder, the devotee of the new science of the word formation section of the Kazakh language.

Among the scientific works of the professor N. Oralbay, an honorable place is occupied by questions of the Kazakh language teaching Methodology. The problem of the Kazakh language teaching Methodology, although it initially began to develop correctly but from 1974 to 1991 was disrupted. With the attainment of independence by the Republic of Kazakhstan - the Kazakh has acquired the status of a State language, as a language that has a national significance. The new status of the Kazakh language assumed a new vision, a new interpretation and solution of a number of problems, especially the problems of teaching the Kazakh language not only in Kazakh, but also in a foreign language audience when teaching Kazakh language by representatives of other nationalities. Scientist-researcher N. Oralbay made great efforts in solving this problem. Since 1987 she has released two programs and a new type of textbook in 1989. In 1996 she published a textbook entitled "The methodology of teaching the Kazakh language in Russian schools", performed in accordance with modern trends of linguodidactics. The textbook was intended for higher education institutions and teachers who are engaged in training specialists in this field.

The textbook contained the main questions of the methodology of teaching the Kazakh language, taking into account the specifics of the audience and the implementation of new approaches in language teaching. By right one can assume that during these years the researcher N. Oralbay conducted a great work on training specialists of the new society, new thinking, a new type. It was in this period that the scientist wrote a huge number of scientific works on the methods.

One of the global problems of Kazakh linguistics is the methodology of teaching the Kazakh language. From 1974 to 1991 there was no council for defending dissertations on the methodology of the Kazakh language in the Republic, as there was an acute shortage of specialists in the field of language teaching which affected the training of specialists in this branch of science. And in this direction N. Oralbay made great efforts, understanding the importance of the problem at this stage of development of society and the science of language.

In 1991 professor N. Oralbay actively participated in the organization and opening of the dissertation council on the methodology of teaching the languages of Kazakhstan people and was appointed as a chairman. In following years the Council confirming its status, and a council for defending of doctoral dissertations on linguodidactics, methodology was expanded. This was how the scientific cadres of the Republic, doctors and candidates were trained in the methodology of Kazakh and Russian languages. Therefore, it is fairly believed that these specialists revived the destruction, science in accordance with the requirements of the new time.

Professor N. Oralbay after the opening of the council for defending of doctoral dissertations on the theory of Turkic languages where she also made a lot of

efforts, and also on the theory of Kazakh and Russian languages, from 1990 to 1998 she was an acting chairwoman

The work of the scientist contributed much to the preparation of specialists of the Republic of Kazakhstan in this field of science. Due to these councils, besides of the common prepared doctors and candidates, four (4) doctors of sciences, 30 candidates of sciences defended under scientific supervision of N. Oralbay and as a scientific consultant for doctoral dissertations. 11 (eleven) doctors of sciences, 25 (twenty five) candidates of sciences have been trained by her in the field of Linguodidactics, the Kazakh language teaching Methodology. Today all of them note the role of N. Oralbai with gratitude as the scientific adviser, scientific consultant in the development of capacious fields of science having a great importance for scientific and practical purposes. Students of professor N. Oralbay occupy a worthy place in the life of society: they work in the ministries, they are pro-rectors, deans, heads of departments, heads of language centers, professors, associate professors. N. Oralbay has achieved a lot in preparation of scientific personnel. Under her scientific supervision and scientific advice there were prepared 55 Candidates of science, 15 Doctors of science. These are well-known scientists - researchers - methodologists S. Rakhmetova, M. Kondubayeva, K. Kasabekova, T. Abdygaliyeva, T. Abdikarim, F. Orazbayeva, T. Zhumazhanova, R. Shahkanova, K. Kurmanaliev, Zh. Baltabayeva, B. Kasym , A. Omar (Kabdy), K. Zhaksylykova, Zh. Suleimenova, A. Kydyrshaev, K. Mukhamadi, B. Sagyndykuly, S. Duisenova, A. Orynbaev, G. Serikbaeva, and others.

The scientific-pedagogical activity of the scientist, scientific researches of N. Oralbay in the development of Turkic, Kazakh linguistics and Linguodidactics, preparation of specialists, training of the younger generation were duly appreciated by the Government of the Republic of Kazakhstan. N. Oralbay is the possessor of the letter of the Supreme Council of the Kazakh SSR (1960), and she has the title "Excellent worker in the formation of the Kazakh SSR" in the aforementioned area of Kazakh linguistics (1987), the medal "Veteran of Labor", the title "Honored Worker of Science of the Kazakh SSR"; "Honored Worker of Education of the Republic of Kazakhstan" (2003). In 2005 N. Oralbay became an academician of the Academy of Pedagogical Sciences of Kazakhstan.

At all times it is always very important to train the staff, improve the quality of highly educated specialists. Professor N. Oralbay made a significant contribution to providing students with quality textbooks, manuals and fruitfully worked in this field. The textbook of the scientist "The Kazakh language" was repeatedly reprinted (in 1964, 1980, 1994) and it is still in demand. In the solution of the question of teaching the Kazakh language of representatives of different nationalities one can note a textbook on modern methods which was published in 1989. N. Oralbay in 1993 published a textbook "Practical Kazakh language" for

students when the training of Kazakh language specialists for Russian schools began. In 1992 a textbook (co-authored with Ablakov) was published intended for the Kazakh language speaking departments of technical schools. In 2002 a textbook entitled "Word formation of the Kazakh language" was published in connection with the beginning of the teaching of word formation discipline as an independent section of linguistics.

The textbook "Kazakh grammar" in the history of Kazakh linguistics is considered as the second academic grammar. This work consists of a hundred (100) printed sheets more than one fourth of which occupy the word-formation aspects of the Kazakh language where many questions were covered and written by N. Oralbay herself. In 2003 the scientist published a textbook "We study the Kazakh language" designed for teaching the Kazakh language to Turks.

The significant work of N.Oralbay devoted to the training of the Kazakh language for representatives of other nationalities was published in 2007. The textbook "The Kazakh language" consisting of 28 paper sheets was written in accordance with the State Standard of the Discipline "The Kazakh language" and taking into account the modern achievements of the methodology.

One of the necessary textbooks in Kazakh linguistics which was very necessary for the training of Kazakh language specialists "The Morphology of the Kazakh language" was published several times with the editing of the professor A.Iskakov. The prepared textbook "Morphology of the Kazakh language" of N.Oralbay published in 2007 fully covered scientific achievements over the past two decades and now it is recognized by the world of science as a valuable work performed in the light of modern lines of linguistics and language techniques. It was reprinted with some additions as a textbook in 2017.

All life and work of the scientist, scientific researches of the professor N.Oralbay played a crucial role in the issue of training specialists of the Kazakh language in the education and upbringing of the younger generation, in teaching the Kazakh language for representatives of other nationalities. It is clear that monographs, textbooks and educational programs of N. Oralbay fulfilled and solved issues of State and National significance.

Honorary Academician of APS, professor N. Oralbay devoted her whole life to the service and development of Kazakh Linguistics, the training of scientific personnel, and highly qualified specialists in the field of linguistics. By N. Oralbay were published five (5) monographs, three (3) books, seven (7) textbooks, thirteen (13) manuals, eight (8) programs, etc.

And to this day professor N. Oralbay supports creative scientific relations with the staff of the Institute of Philology and Multilingual Education of Abai KazNPU.

K. Kurmanaliyev
Doctor of philological science, professor
R.A. Shakhanova
Doctor of pedagogical science, professor

**ПРОФЕССОР НҰРЖАМАЛ ОРАЛБАЙДЫҢ
ӨМІРІ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ
ТУРАЛЫ ӘДЕБИЕТ**

(Литература о биографии и творчестве профессора Н.Оралбаевой)

Өмірәлиев Қ. Қазақ тілінің жаңа оқулығы. //Қазақстан мектебі. 1965 №3, 84-85 беттер
(Н.Оралбайқызы оқулығына рецензия).

Хасенов Ә. Құнды оқулық, маңызды зерттеу. //Қазақстан мектебі. 1965.11 ақпан, №7(Н.Оралбайқызы оқулығына рецензия).

Сарғожин Ф. Ұстаз ғылым-доктор. Қазақстан мұғалімі, 1971 жыл 24 маусым, №26. **Бейсембаева К.** Жүрегімізде із бар. //Қазақстан әйелдері. 1974.№ң,20-21-беттер.

Оралбаева Нұржамал Оралбайқызы. //Қазақстан совет энциклопедиясы .1976. -529 бет.

Қасабекова Қ. Ғалым ұстаз елуде. //Қазақстан мұғалімі №2 1978 жыл. 19 мамыр.

Есенов Қ. Тың туынды, ойлы еңбек. //Қазақстан мұғалімі. №1, (1400). 1979 жыл 2 қараша.

Қасымова Б. Ғалым ұстаз. //Ғылым академиясының хабарлары. Тіл және әдебиет сериясы. №3,1998.76-78-беттер

Оралбаева Нұржамал.Библиографический словарь. //Развитие казахского советского языкознания. 1980.

Қалыбаева А.Советская тюркология.1980. №2. (рецензия).

Сайранбаев Т., Тасымов Т. Практикалық мәні мол. //Қазақстан мұғалімі.1983. (рецензия).

Жанұзақов Е., Нұрмағанбетов А. “Нұржамал Оралбаевна Оралбаева” //Советская тюркология. 1988. № 5 с. 115-116

Қалыбаева А., Қасымова Б. Кемелді творчестволық шағында //Қазақстан мұғалімі. 1988 жыл 20 мамыр.

Нұрмағанбетова А. Ғылым жолында. //Қазақстан әйелдері 1988. №6.11 бет

Оралбаева Нұржамал. Библиография обществоведов Казахстана.1986. с. 338.

Қасабекова Қ. Профессор Н.Оралбайқызының жоғары оқу орындарына жазған оқулықтары мен әдістемелік құралдарының мән-маңызы. // Профессор Н.Оралбаева және қазақ тіл білімінің мәселелері.1998.

Әбдіғалиева Т. Профессор Н.Оралбаева қазіргі қазақ тіліндегі етістіктің аналитикалық формасы жайында. //Профессор Н.Оралбаева және қазақ тіл білімінің мәселелері.1998.

Қасабекова Қ. Ұстаз ғалым тағылымы. //Алматы ақшамы. 1998 жыл 15 мамыр.

Қасымова Б. Профессор Н.Оралбаеваның еңбектеріндегі сөзжасам мәселесі. // Профессор Н.Оралбаева және қазақ тіл білімінің мәселелері.1998.

Балтабаева Ж. Профессор Н.Оралбаева еңбектеріндегі нөлдік морфема мәселелері. // Профессор Н.Оралбаева және қазақ тіл білімінің мәселелері. 1998

Кыдыршаев А., СәлімқызыА. Ана тілдің абыройын қорғаған (Ғалым, ұстаз, тіл маманы Н.Оралбайқызының шәкірттерінің лебізі, ұстаздарының қызмет жолы туралы). //Орал өңірі, 1998жыл 22 тамыз.

Жақсылыкова К., Ерменбаева Л. Ғалым,азамат, ұстаз... (Н.Оралбайқызының 70 жасқа толуына орай оның еңбектеріне шолу). Қостанай. //Қостанай таны. 1998 жыл 17 шілде.

Негимов С.Мамаділ К. Ізденіс іздері; белгілі тіл маманы ғылым қайраткері Н.Оралбайқызы 70 жаста. //Сарыарқа ажары, 1998 жыл, 30 мамыр.

Шалабаев Б. Тілмен тілдескен тілші (Филология ғылымдарының докторы, профессор Н Оралбаева туралы).. //Егемен Қазақстан. 1998жыл 14 мамыр.

Сағындықұлы Б., Бектемірқызы Ы. Баянауыл қызы (Ғалым, ұстаз Н.Оралбайқызының өмір жолы туралы) //Сарыарқа самалы, 1998 жыл, 28 мамыр.

Қасабекова Қ. Туған тілді түлетуге үн қосқан (филология ғылымдарының докторы Н.Оралбайқызының ғылыми еңбектері туралы). //Алматы ақшамы, 1998 жыл 11 мамыр.

Қалыбаева А. Қасымова Б. Кемел творчество шағында(Филология ғылымдарының докторы Н.Оралбаева туралы). //Қазақстанмұғалімі. 1988 жыл 20 май.

Н.Оралбаеваның еңбек жолы туралы қысқаша мәлімет. //Қазақ тілі. Энциклопедия 1998, 302 бет.

Бақбергенова Р. Профессор Н.Оралбаева және графика, орфография мәселелері. //Профессор Н. Оралбаева және қазақ тіл білімінің мәселелері. 1998.

Дүйсенова С. Профессор Н.Оралбаева орыс бөлімдеріне қазақ тілін оқытудағы текспен жұмыс жүргізу мәселесі жайында. //Профессор Н.Оралбаева және қазақ тіл білімінің мәселелері.1998

Сағындықұлы Б. Ғылымдағы дәстүр сабақтастығы. // Павлодарлықтардың ғылымға қосқан үлесі. 1998.

Сағындықұлы Б. Туған тілді түлетуге үн қосқан. // Павлодар облысынан шыққан атақты адамдар. 2000.

Есімсейітов Б. Қазақ тілін түріктерге үйреткен ғалым. // Оңтүстік Қазақстан, №57, 2003 жыл 15 мамыр.

Айтбаев Ө. Ұстаздық еткен жалықпас. (Ғалым, педагог Н.Оралбаева туралы бір сөз). // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі. Алматы. 2003 3-4- бб.

Құрманалиев Қ. Ғалым, ұстаз-Н.Оралбаева. // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі. - Алматы, 2003, 4-7 беттер.

Оразбаева Ф. Н.Оралбаева-ұстаз, ғалым. // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі. - Алматы, 2003, 7-9 беттер

Қасым Б. Профессор Н.Оралбаева және қазақ сөзжасамы // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі Алматы, 2003, 9-11- беттер.

Кондубаева М.Р. О методическом наследии профессора Н.Оралбаевой. // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі - Алматы, 2003, 11-1.3-беттер.

Балтабаева Ж. Профессор Оралбаеваның омонимдерді оқыту жайындағы пікірлері. // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі. - Алматы, 2003, 13-16-беттер.

Омарова А. Профессор Н.Оралбаева қазақ тіл білімінде нөлдік морфема, нөлдік форма мәселесінің теориялық жасаған. // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі. - Алматы, 2003. 16-18-бб.

Омарова А. Профессор Н.Оралбаева аналитикалық форма теориясының негізін қалаушы. // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі. - Алматы, 2003. 18-20-бб.

Сүлейменова Ж. Профессор Н.Оралбаева және қазақ тіл морфологиясының мәселелері. // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі. - Алматы, 2003. 23-26-бб.

Әбдікәрімова Т. Н.Оралбаеваның «Қазақ тілін үйренеміз» оқулығы жайында. // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі. - Алматы, 2003. 26-28-бб.

Әбдікәрімова Т. Ұстаз туралы ойлар. // Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі. - Алматы, 2003, 28-31-бб.

Омарова А. Орны бөлек оқулық // № 134, 2007 жыл 21 шілде.

Омарова А., Жақсылыкова К. Тіл білімі мен әдістеме ілімінің көрнекті ғалымы. // «Ұлы дала тынысы», № 6, 14.05.2008ж.

Омарова А. Ғылым жолын ғұмырым деп ұққан жан. // «Айқын», № 77, 26 сәуір 2008 ж.

Дүйсембекова Л. Ғылымның абыройы түсіп кетті. // «Ана тілі» № 15, 15 сәуір, 2008 ж.

Қасым А. Орыстарға қазақ тілін оқытатын жабылып қалса, тіл саясаты қалай жүзеге аспақ. // «Алматы ақшамы», № 55, 17 мамыр, 2008ж.

Құрманәлиев К.Ғибрат. // «Айқын», № 79, 4 мамыр 2013 ж.

Шаханова Р.Ә., Омар А. Нұржамал Оралбай және қазақ тілі мәселелері, «Ана тілі», № 22, 30 мамыр, 201.

ПРОФЕССОР Н.ОРАЛБАЙ
ЕҢБЕКТЕРІНІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ
(Хронологический указатель научных трудов профессора Н.Оралбай)

1956

1. История казахской письменности после октябрьского периода. АКД. Алматы, 1956.

1958

1. Тіл білімінің көрнекті ғалымы. //«Коммунизм туы», 1958 жыл, 5 наурыз, № 46 (Профессор С. Аманжоловтың творчествосы туралы).

2. Октябрь және қазақ жазуы. //«Қазақ тілі мен әдебиеті» 1958, № 91.

1959

1. Зат есімнің көптік категориясы. //«Қазақ тілі мен әдебиеті». 1959, № 3.

2. Елеулі еңбек (С.Аманжоловтың«Вопросы диалектологии и истории казахского языка» деген еңбегі туралы). М.Сармурзинамен бірге // «Қазақ әдебиеті». 1959 жыл 13 ақпан, № 7.

3. Қазіргі қазақ тілінен бақылау жұмысы (морфология). 3-курс студенттері үшін. - Алматы, 1959. -32 бет.

4.Қазіргі қазақ тілінен бақылау жұмыстары. - Алматы, 1959. -33 бет.

5. Тіл біліміне кіріспе курсынан бақылаужұмыстары. - Алматы, 1959. - 16 бет.

6. - ды, -ді формалы қосымшалар мен шылауларды оқыту. «Қазақ тілі мен әдебиеті». 1959. №11.

7. Мұғалімдер үшін пайдалы еңбек. // «Қазақстан мұғалімі», №6. 1959 жыл 5 ақпан.

1961

1. Қазіргі қазақ тілі (Ш.Бектаевамен бірге). - Алматы, 1961. -91 б.

2. Қазіргі қазақ тілі.Морфология. - Алматы, 1961. - 55 бет.

1963

1. Етістіктің жіктеуі. // «Қазақстан мектебі». 1963. № 2

2. Қазіргі қазақ тілі морфологиясына методикалық нұсқау - Алматы, 1963. - 48 б.

1964

1. Қазақ тілі. Практикалық курс. (Ә.Әбілқасымов, Г.Мадиналармен бірге). - Алматы, 1964. -265 б.
2. Ертедегі түрік жазулары курсының программасы. -Алматы,1964. -14 б.

1965

1. Қазіргі қазақ тілі морфологиясы (Ш.Бектаевамен бірге). - Алматы, 1965. -71 б.

1967

1. Ана тілі жазуымыз 50 жылда. // «Қазақстан мектебі». 1967

1968

1. Қазақ графикасы мен орфографиясының негіздері.-Алматы,1968. - 61б.

1969

1. Ертедегі түркі жазулары курсының бағдарламасы. -Алматы, 1969. - 15б.
2. Етістіктің аналитикалық формаларының зерттелуіне шолу. //Қазақ тілі мен әдебиеті. -Алматы, 1969. IV шығуы.

1970

1. Нақ осы шақтың синтетикалық және аналитикалық формасы. // Қазақ тілі мен әдебиеті. - Алматы, 1970.
2. Қазақ тілінде етістіктің аналитикалық форманттарының қалыптасуы. //Қазақ тілі мен әдебиеті. - Алматы, 1970. VII шығуы.

1971

1. Модаль мағыналы аналитикалық форманттар.. //Қазақ тілі мен әдебиеті. - Алматы, 1971.
2. Аналитикалық формалы етістіктің тілдегі басқа құбылыстардан айырмасы //Ғылым Академиясы Хабарлары. Тіл және әдебиет сериясы. №2.1971.
3. Етістіктің аналитикалық форманттарының өзіндік белгілері. //Қазақ тілі мен әдебиеті. - Алматы, 1971.
3. Қазақ тілінде аналитикалық формасының қалыптасуы туралы. //Қазақ тілі мен әдебиеті. VIII шығуы. - Алматы. 1971.
4. Қазіргі қазақ тілінің морфологиясы. - Алматы, 1971. 72 б.
5. Күрделі етістік пен аналитикалық етістіктің айырмасы. //«Қазақстан мектебі».1971. №1.
8. Категория характера протекания действия в современном казахском языке. / «Советская тюркология». 1971. №5.
9. Аналитические формы глагола в современном казахском языке. – АДД. - Алматы, 1971. - 75 с.
6. Бұйрық райдың синтетикалық және аналитикалық формалары. //«Қазақстан мұғалімі». 1971. № 4.

7. Қазіргі қазақ тілі (авторлармен бірлікте). - Алматы, 1997 .-65 б.

1972

1. Қазіргі қазақ тілі. Жаттығулар жинағы (Ғ.Қалиев, О.Төлегеновпен бірге). - Алматы, 1972. -265 б.

2. Етістіктің аналитикалық форманттарының өзіндік белгілері. //Қазақ тілі мен әдебиеті. 1-ші шығуы, 1972.

3. Аналитикалық тәсілі. //Қазақ Совет энциклопедиясы. 1 -том. -Алматы, 1972. -363 б.

4. Аналитикалық форма. //Қазақ Совет энциклопедиясы. 1 -том. -Алматы, 1972. -363 б.

1973

1. Аналитикалық форманттардың сөзге тіркесу заңдылығы. //Қазақ тілі мен әдебиеті. 2-ші шығуы. - Алматы, 1973.

2. Етістіктің аналитикалық форманттарының мағыналық ерекшеліктері. //Қазақ тілі мен әдебиеті. 3-ші шығуы. - Алматы, 1973.

3. Әріп. // Қазақ Совет энциклопедиясы. 2-том. - Алматы, 1973. -44 б.

1974

1. Жазу. // Қазақ Совет энциклопедиясы. 4-том. - Алматы, 1974. -215-216 бб.

2. Идеографиялық жазу. //Қазақ Совет Энциклопедиясы. 4 том. - Алматы, 1974. - 639 б.

3. Иероглифтік жазу. //Қазақ Совет Энциклопедиясы. 4-том. - Алматы, 1974. - 642 б.

4. Кирилл жазуы. // Қазақ Совет Энциклопедиясы. 4-том. - Алматы, 1974.

1975

1. Толғақты мәселе (Жоғары оқу орындарында қазақ тілін оқытудың кейбір мәселелері). // «Қазақ әдебиеті». №2. 1975 жыл 10-қантар.

2. Қосымшалардың сөзде алатын орны. //«Қазақстан мектебі» №2. 1975.

3. Қазіргі қазақ тіліндегі етістіктің аналитикалық форманттары, Алматы, 1975. -136 б.

4. Көмекші етістік. //Қазақфилологиясы. - Алматы, 1975.

5. Кириллица. //Қазақ Совет энциклопедиясы.5-том. -Алматы,197 - 443 б.

6.Көмекші есім. //Қазақ Совет энциклопедиясы. 6-том -Алматы, 1975- 26 б.

7.Көмекші сөз. //Қазақ Совет энциклопедиясы. 6-том. -Алматы, 1975. -27 б.

8.Көмекші етістіктер. //Қазақ Совет энциклопедиясы. 6-том. Алматы, 1975. -27 б.

9. Күрделі сөз. //Қазақ Совет энциклопедиясы. 6-том. -Алматы 1975-173 б.

10. Қазақ алфавиті. //Қазақ Совет энциклопедиясы. 6-том -Алматы, 1975. 221 б.

11. Қазақ жазуы. //Қазақ Совет энциклопедиясы. 6-том Алматы, 1975. 240-241 бб.
12. Кезек күттірмейтін мәселе. //«Қазақ әдебиеті». №2, 1975.
13. Арнаулы курстар мен семинарлардың және курстық, дипломдық жұмыстардың үлгілері. //Қазақ филологиясы. 1975.1-кітап.
14. Қосымша. // Қазақ Совет энциклопедиясы. 7-том. - Алматы, 1975. -5 б.
15. Латын алфавиті. //Қазақ Совет энциклопедиясы. 7-том -Алматы, 1975.-187 б.
16. Нөлдік морфема мен нөлдік сөздер мәселесі. //Бүкілодақтық түркологиялық конференция. - Алматы, 1975.

1976

1. Жалғаулардың сөзде алатын орны.. //«Қазақстан мектебі». 1976. №7.
2. История казахской письменности после октябрьского периода. - Алма-Ата, 1976. -15 с.
3. Проблемы нулевой формы и нулевого слова в грамматическом строе тюркских языков. //Современная тюркология и развитие тюркских языков в СССР. -Алматы, 1976.

1977

1. Тюркологияға қосылған құнды еңбек. ҚҒА Хабарлары Тіл мен әдебиет сериясы. 1977. №2.
2. Сөзжасам.//Қазақ совет энциклопедиясы. 10 том -Алматы, 1977-380 б.

1978

1. Сөзді қосымшасыз қолданудың сыры. Сөз өнері. -Алматы: «Ғылым», 1978.

1979

2. Қазақ тіліндегі аналитикалық форманттардың құрылысы мен мағынасы. - Алматы, 1979. - 195 б.
3. Ғалымның мол мұрасы. //«Қазақстан мұғалімі». 1979 жыл, .14 желтоқсан.

1980

1. Қазақ тіліндегі етістіктің категориялары, тіркесімі, сөздегі орны. - Алматы, 1980. - 60 б.
2. Аналитизм в грамматическом строе тюркских языков. //Языкознание (Тезисы докладов и сообщения III Всесоюзной тюркологической конференции). - Ташкент, 1980.
3. Вопросы алфавита, орфографических, пунктуационных и орфоэпических норм казахского языка. //Развитие казахстанского языкознания. - Алматы, 1980.
4. Құнды мұра. /«Қазақстан мектебі». 1980. № 9.

5. На основе русской графики. //«Казахстанская правда». 1980 год. 22 январь.

1981

1. Қазақ тілінің грамматикалық құрылысының совет дәуірінде дамуы. //ҰҒА Хабарлары. Тіл-әдебиет сериясы. 1981. № 1.
2. Қазіргі қазақ жазуы. //«Қазақстан мектебі». 1981. № 2.

1982

1. Қазіргі қазақ тілі морфологиясы. - Алматы, 1982. -74 б.
2. Түркологиядағы атау (негізгі) септік проблемасы (Ж.Балтабаевамен бірге). //ҚҒА Хабарлары. Тіл әдебиет сериясы. 1982. №3.

1982

1. Қазіргі қазақ тілі морфологиясы. - Алматы, 1982. -74 б.
2. Түркологиядағы атау (негізгі) септік проблемасы (Ж.Балтабаевамен бірге).//ҚҒА Хабарлары. Тіл әдебиет сериясы. 1982. №3.
3. Қазақ тілі (практикалық курс). А.Әбілқаев, Ғ.Мадиналармен бірге. - Алматы, 1982. - 296 б.
4. Қазіргі қазақ тілі морфологиясы. Жоғары оқу орындары үшін (Авторлармен бірге). - Алматы: «Мектеп», 1982.

1983

1. Қазіргі қазақ тілінің жаттығулар жинағы (Ғ.Қалиев, О.Төлегеновпен бірге). - Алматы, 1983. - 270 б.
2. Дифференциация функции нулевой формы винительного падежа (в соавторстве с Ж.Балтабаевой). //Тюркские языки Сибири. - Новосибирск. 1983. -С. 3-11.
3. Стилистические функции нулевой формы родительного падежа в казахском языке. (В соавторстве с Ж.Балтабаевой). //Советская тюркология. 1983. №6.
4. Тіл білімінің көрнекті ғалымы. //«Қазақстан мектебі». 1983. № 12.

1984

1. Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. //ҚҒАХабарлары, Тіл, әдебиет, сериясы.1984. №3.
2. Сарсен Аманжолович Аманжолов (К восьмидесятилетию со дня рождения). //Советская тюркология. 1984. № 1.

1985

- 1.Аналитизм в грамматическом строе тюркских языков. Тюркское языкознание. //Материалы III Всесоюзной тюркологической конференции. - Ташкент: «Фан», 1985.

1986

1. Қазіргі қазақ тілінің морфемалар жүйесі. —Алматы, 1986. 192 б.

2. Ғылымға қосылған зор үлес. //«Қазақстан мұғалімі». 1986 жыл. 20 маусым.

1987

1. Грамматиканың шыққанына 50 жыл. //«Қазақстан мұғалімі». 1987. №5
2. Қазақ тілін үйрену курсының программасы. - Алматы, 1987. - 76 б.
1. Қазақ тілі (Халық университетінде өтілетін қазақ тіліне арналған программа және әдістемелік нұсқаулар). -Алматы, 1987.-50 б.
2. Психикалық мәнді салт етістіктер (Қ.Қасабековамен бірге). Қазақстан мектебінің бастауыш сыныптарында оқытудың түрлері мен әдістерін жетілдіру. - Алматы, 1987.
3. О работе Т.Конырова«Структура компоративов вказахском языке»./Ивестия АН КазССР. 1987.№3.

1988

- 1.Қазіргі қазақ тіліндегі сан есімнің сөзжасам жүйесі. –Алматы, 1988. -104 б.
2. Сөзжасамдық талдау. //«Қазақстан мектебі». 1988. №9.
3. Методическое указание к первому уроку и первый урок казахского языка. /«Қазақстан мектебі»1988. №10.
4. Методическое указание ко второму уроку и второй урок казахского языка. //«Қазақстан мектебі» 1988.№11.
5. Методическое указание к третьему уроку и третий урок казахского языка. // «Қазақстан мектебі» 1988.№12.

1989

1. Қазіргі қазақ тілінің сөзжасам жүйесі (Басқа авторлармен бірге). – Алматы, 1989. -368б.
2. Изучаем казахский язык (Қ.Есенов, С.Хайруллинамен бірге). Алматы, 1989.-334 б.
3. Методическое указание к четвертому уроку и четвертый урок казахского языка. //«Қазақстан мектебі» 1988. №2.
4. Методическое указание к пятому уроку и пятый урок казахского языка //«Қазақстан мектебі» 1988. №3.
5. Методическое указание к шестому уроку и шестой урок казахского языка. //«Қазақстан мектебі» 1988. №4.
6. Тілдің сөзжасамдық жүйесі. Қазақ тілінің сөзжасамдық жүйесі. – Алматы, 1989.
7. Сөзжасамдық талдау. /Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. –Алматы, 1989.
8. Туынды сөздер. // Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. – Алматы, 1989.
9. Сөзжасам негізділігі. //Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. –Алматы, 1989.
10. Сөзжасамдық тізбек. //Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. –Алматы, 1989.
11. Сөзжасамдық ұя. // Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. –Алматы, 1989.

12. Сөзжасамдық тип. // Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. –Алматы, 1989.
13. Сөзжасамдық мағына. //Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі . –Алматы, 1989.
14. Сөзжасамдық үлгі. // Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. –Алматы, 1989.
15. Сөзжасамдық тәсілдер. //Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. –Алматы, 1989.
16. Сөзжасамның аналитикалық тәсілі. //Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. – Алматы, 1989.
17. Күрделі етістік. // Қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. –Алматы, 1989.

1990

1. Грамматикалық ілімнің бастау көздері (С.Маралбаевамен бірге Құдайберген Жұбанов және қазақ совет тіл білімі. –Алматы, 1990.
2. Функции опорных компонентов при образовании сложных слов. //Материалы научной конференций АГУ им. Абая. –Алматы. 1990.
3. Қазақ совет тіл білімінің негізін қалаушы. //Профессор Қ.Жұбановтың 90 жылдығына арналған ғылыми конференция материалдары. –Алматы, 1990. – 21-29 бб.
4. Қазақ тілін оқытудағы жақсарту мәселесі. Учебная и педагогическая практика. Проблемы и суждения. //Материалы учебно-методической конференции – Алматы, 1990.
5. Улучшение качества подготовки специалистов по профилю «Казахский язык»//Сборник материалов научной конференции профессорско-преподавательского состава и аспирантов. -Алматы,1990.
6. Күрделі сөз жасаудағы тірек сыңардың қызметі. //Наука в учебном процессе. Сборник материалов научной конференции профессорско-преподавательского состава и аспирантов. -Алматы,1990.

1991

1. Қазіргі қазақ тілі курсы бойынша лабораториялық, жұмыстар (авторлар бірлестігі). - Алматы,1991. -130б.
2. Сөзжасамның мағына байланысы. //Материалы научной конференции АГУ им. Абая. - Алматы,1991.
3. Қазіргі қазақ тілі. -Алматы, ҚазНИИНКИ.1991.

1992

1. Дифференцирование переходных и непереходных глаголов в тюрских языках. //Материалы международной тюркологической конференции. - Казань. 1992.
1. Қазақ тілін үйрету сабағын түрлендірудің мәні. //Оқу-әдістемелік ғылыми конференцияматериалдары. –Алматы, 1992.
2. Қазіргі қазақ тілі морфологиясының бағдарламасы. Алматы: Республикалық баспа кабинет,1992.

3. Оқу орыс тілінде жүргізілетін мектептерде қазақ тілін оқыту әдістемесінің бағдарламасы (Қ.Жақсылықовамен бірге). - Алматы, 1992. -25б.
4. Қазақ тілін үйретуде тілдік дыбыстардың алатын орны. //«Жоғары оқу орындарында қазақ және орыс тілдерін өзге ұлттар арасында оқыту мәселелері» атты оқу-әдістемелік конференция тезистері. - Алматы,1992.
5. Қазақ тілі сабағында текстпен жасалатын жұмыстар. //Қазақ тілі грамматикасы мен методикасы мәселелері, - Алматы,1992.
6. Қазақ тілі грамматикасы мен методикасы мәселелері. - Алматы, 1992.
7. Қазіргі қазақ тілінің морфемалар жүйесі мен сөзжасам курсының бағдарламасы. – Алматы, -27б.
8. Практикалық қазақ тілінің бағдарламасы. -Алматы,1992. -30б.
9. Қазақ тілі (авторлармен бірлікте). - Алматы, «Ана тілі»,1992. -128б.
10. Қазіргі қазақ тілі. Лабораториялық жұмыстар (авторлармен бірлікте)- Алматы, 1992. -160б.
11. Қазақ тілінің морфемикасы мен сөзжасамы курсының бағдарламасы. - Алматы «Ғылыми-методикалық кабинет», Қазақ тілін орыс тілді аудиторияларда жетілдіру мәселелері (Оқу-методикалық конференция материалдары). -Алматы,1992.
12. Қазақ тілі. Техникалық училищелерге арналған оқу құралы (А.Әблақовпен бірге), - Алматы,1992. -141 б.

1993

1. Қазақ тілі (Практикалық курс) - Ғ. Мадина, А. Әбілқаевпен бірге. - Алматы, 1993. -336 б.
2. Қазақ ақындарының айтысы. //Кипрде өткен конференция материалдары. -Түркия, Кипр, 1993.
3. Практикалық қазақ тілі (Т. Әбдіғалиева, Б.Шалабаевпенбірге) Алматы, 198 б.
4. Түркі халықтарына ортақ сөздер. //Тіл құрылтайының материалдары. - Анкара, 1993.

1994

1. Қазақ тіліндегі көмекші етістіктер. - "Dildezigisi". Түркия, Анкара, 1994 ж.тамыз.
2. Қазіргі қазақ тілі морфологиясының бағдарламасы. - Алматы, 1994 ж. 16-47бб.
3. Қазақ тілінің үндестік заңы. //"Dildazisi". Анкара, 1994.1 "Түрік мәселелері".

1995

1. Текспен жұмыс//Қазіргі қазақ тілі теориясы мен оны оқыту әдістемесі мәселелері .- Алматы, 1995.
2. Профессор Сәрсен Аманжолов және қазақ тілі білімі. //"Профессор С.Аманжолов тағлымы" атты конференция материалдары. - Алматы, 1995.
- 3.Қазақ әдебиетінің бес ғасырлық тарихы. // "Қазақ тілі мен әдебиеті",1995.9.

1996

1. Орыс тіліндегі мектепте қазақ тілін оқыту әдістемесі (К.Жақсылықовамен бірге). Алматы, 1996.
2. Қазақ тілін оқытуда рейтинг және тест жүйесі қолдану туралы. //Оқу-методикалық конференция материалдары. Алматы, 1996. - 26 б
- 3.Ұрпақ болашағын маман айқындайды. //"Егемен Қазақстан". 1996 жыл, 14 маусым.
4. Сөзжасамдық ұяның тілдің сөздік қорын байытудағы қызметі. //Ғылыми конференция материалдары- Алматы, 1996.
5. Сөзжасамдық ұяның парадигмасы туралы. //"Профессор Сәрсен Аманжолов тағылымы" атты ғылыми конференция материалдары. - Алматы, 1996.
6. Тест жүйесі туралы ойлар (К.Мусинмен бірге). //"Қазақстан жоғары мектебі" ,1996.3.
7. Ана тілін құрметтеу - ұлтқа сын. //"ЕгеменҚазақстан" ,1996. 12 сәуір.
8. Сөзжасамдық сатылар. //Ғылыми конференция материалдары. - Алматы, Абай атындағыАлМУ, 1996.

1997

- 1.1.Профессор Сәрсен Аманжолов және тіл білімі. //«Профессор С.Аманжолов және қазақ тіл білімі» атты ғылыми конференция материалдары. – Алматы, 1997.
2. Қазіргі қазақ тілінің жаттығулар жинағы (Институттар мен университеттер үшін). – Алматы: «Мектеп», 1997.
3. Салт және сабақты етістіктердің мағыналарының дамуы жайлы. //Қазақ тілі грамматикасы және лингвистика мәселелері. – Алматы, 1997. – 5-17 бб.
4. Ұлт ертеңі – ұрпақ сабақтастығында. //«Егеменді Қазақстан» 1997 жыл. 29 сәуір.

1998

1. А. Байтұрсынов – қазақ тілін оқыту әдістемелерінің негізін қалаушы. //Мемлекеттік тілдің бүгіні мен болашағы (А. Байтұрсынұлының 125 жылдығына арналған конференция материалдары). – Алматы, 1998. -80-89 бб.
2. А. Байтұрсынов - қазақ тіл білімінің негізін қалаушы. //А. Байтұрсынов және қазақ тіл білімі. – Алматы, 1998.
3. А. Байтұрсынов – тұңғыш әдістемеші ғалым. //ҚР Ғылым академиясы Хабарлары. Тіл-әдебиет сериясы.1998. №4. 10-18 бб.
4. Алматы педагогтік университетінің 70 жылдығындағы қазақ тіл білімі. //Ғылыми конференция материалдары. – Алматы. Абай атындағы АлМУ, 1998.
5. Сөзжасамдық саты. //Қазақ тілі білімінің өзекті мәселелері. – Алматы, 1998. – 3-6 бб.
6. Сөзжасамдық ұя туралы. //«Профессор Сәрсен Аманжолов тағлымы» атты конференция материалдары. – Алматы. 1998.

1999

1. Профессор Құдайберген Жұбановтың қазақ тілі грамматикасына қосқан үлесі. //«Профессор Қ. Жұбанов және қазақ тіл білімі» атты конференция материалдары. – Алматы, 1999.
2. Күрделі сөздер. //ҚР Ғылым академиясы Хабарлары. Тіл әдебиет сериясы. 1999. №3 27-41 бб.

2001

1. Қазақ тілінің жалпы курсының бағдарламасы (Жоғары оқу орындарының магистранттарына арналған оқу бағдарламасы). – Алматы, Абай атындағы АлМУ, 2001. №3 жинақта.
2. Орыс тілді мектептерде қазақ тілін оқыту әдістемесі (Жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған типтік оқу бағдарлама). – Алматы, Абай атындағы АлМУ, 2001 №2 жинақта.
3. Практикалық қазақ тілінің бағдарламасы (Т. Әбдіғалиевамен бірге) (Жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған типтік оқу бағдарлама). – Алматы, Абай атындағы АлМУ, 2001. №1 жинақта.
4. Қазіргі қазақ тілінің морфологиясы (Жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған типтік оқу бағдарлама) Алматы, Абай атындағы АлМУ, 2001. № 1 жинақта.
5. Қазіргі қазақ тілінің сөзжасам жүйесі (Жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған типтік оқу бағдарлама) Алматы, Абай атындағы АлМУ, 2001. № 1 жинақта.

2002

1. Қазақ тілінің сөзжасамы. - Алматы, 2002. - 189 б.
2. Сәрсен Аманжолов және қазақ тіл білімі мәселелері. / «С.Аманжолов тағылымы» атты конференция материалдары. Алматы: Абай атындағы АЛМУ, 2002.
3. Сөзжасам – тіл білімінің жеке саласы. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
4. Сөзжасамның тілдің басқа салаларымен байланысы. //Қазақ грамматикасы. -Астана, 2002.
5. Сөзжасам жүйесі. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
6. Сөзжасам тәсілдері. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
7. Сөзжасамдық мағына. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
8. Туынды сөздер, олардың түрлері. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
9. Күрделі сөздер. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
10. Сөзжасамдық единицалар. Сөзжасамдық ұя // Қазақ грамматикасы. - Астана. 2002.
11. Сөзжасамдық жұп. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
12. Сөзжасамдық тізбек. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
13. Сөзжасамдық тарам. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
14. Сөзжасамдық саты. //Қазақграмматикасы. - Астана, 2002.
15. Түрлі реңкті зат есімдер. //Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
16. Күрделі сын есімдер. //Қазақграмматикасы. - Астана, 2002.
17. Сан есімдер сөзжасамы. //Қазақграмматикасы. - Астана, 2002.
18. Жетекші етістіктер мен көмекші етістіктер, олардың ара қатынасы // Қазақ грамматикасы. - Астана, 2002.
19. «Қазақ тілінің сөзжасамы» оқулығының құрылысы мен мазмұны. //Сөзжасамның жаңа мәселелері. Ғылыми конференция материалдары. Қайнар университеті. - Шымкент, 2002.
20. Сөзжасамдық тарам мәселесі. //Сөзжасамның жаңа мәселелері. Ғылыми конференция материалдары. «Қайнар» университеті. - Шымкент, 2002.

2003

1. Қазақша үйренеміз (А.Орынбаевпен бірге). - Атырау, 2003. -274 б.

2004

1. Қазақша сөйлесеміз (А.Орынбаевпен бірге). - Атырау, 2004. -283 б.
2. Қазақша-орысша қысқа сөздік (А.Омаровамен бірге) Алматы 2004 -118 б.
3. Мемлекеттік тілдің өз қызметін толық атқару мүмкіндіктері. //Мемлекеттік тіл саясатының негізгі бағыт бағдары. Ғылыми-практикалық конференция материалдары — Астана, 2004. - 65-69 бб.

2005

1. Қазақша-орысша, орысша-қазақша қысқа сөздік (А.Омарова, З.Құрманалиевамен бірге). - Алматы, 2005. 236 б.

2. Орыс тілді бөлімде қазақ тілін оқытуда тест қолдану туралы. //Новые информационные технологии в образовании. - Алматы, 2005.

2006

1. Мәтінмен комплексті жұмыс әдістемесі. //Мемлекеттік тілдің мәртебесін арттыру - әрбір азаматтың парызы (Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары). Орал, 2006.

2. Мәтіннің модульмен байланыстылығының ұтымдылығы. //Мемлекеттік тілдің мәртебесін арттыру - әрбір азаматтың парызы (Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары). - Орал, 2006.

3. Грамматикалық жұрнақпен сөзжасамдық жұрнақ туралы. //Тіл және әдебиет: келешегі мен бүгіні. - Алматы, 2006.

2007

1. Қазақ тілі (К.Құрманалиевпен бірге). - Алматы, 2007. - 453 б.

2. Қазіргі қазақ тілінің морфологиясы. - Алматы, 2007. - 387 б.

3. Салт-сабақты етістіктер туралы.//«Қайнар» университетінің Хабаршысы. 2007. №1/2. - 124-128 бб.

2010

1. Тіл білімінің мәселелері. Павлодар, Павлодар мемлекеттік университеті, 2010.

2011

1. Сөзжасамның жалпы негіздері. Павлодар, Павлодар мемлекеттік университеті, 2011.

2013

1. Қазақ тілінің сөзжасамы. Студенттерге арналған оқулық (К.Құрманәлиев, Ж.Балтабаевамен бірге), 2013.

2017

1. Қазіргі қазақ тілінің морфологиясы. Оқу құралы (Т.Әбдіғалиева, Р. Шахановамен бірге), 2017.

2018

1. Орыс тілінде жүргізілетін мектептерде қазақ тілінен оқыту әдістемесі. Оралбай Н., Жақсылықова К., Балтабаева Ж., Сүлейменова Ж.

НҰРЖАМАЛ ОРАЛБАЙДЫҢ РЕДАКЦИЯСЫМЕН ШЫҚҚАН ЕҢБЕКТЕР

(Труды, опубликованные под редакцией Н.Оралбай)

1. Орфографиялық сөздік. - Алматы, 1978. - 528 б.
2. Қазіргі қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. Жауапты редактор. - Алматы, 1989. - 368 б.
3. Профессор Құдайберген Жұбановтың 90 жылдығына арналған ғылыми конференция (1989 жыл. 19 желтоқсан) материалдары. Арнаулы редактор. - Алматы, 1990. -91 б.
4. Қазіргі қазақ тілі теориясы мен оны оқыту әдістемесінің мәселелері.- Алматы, 1995.-128 б.
5. Профессор Сәрсен Аманжолов және қазақ тілі мәселелері. - Алматы, 1997. - 80 б.
6. Қазақ тіл білімінің өзекті мәселелері. - Алматы, 1999. 88 б.
7. Ахмет Байтұрсынов және қазақ білімі. - Алма 1998. -96 б.
8. Дүйсембекова Л. Қазақ тіліндегі бұйрық райдың құрылысы мен мағынасы. Жауапты редактор. - Алматы, 1999. – 112
9. Құрманова Н. Сын есімді оқыту барысында тіл дамыту әдістемесі. Жауапты редактор. - Алматы, 1999. -119 б.
10. Қасым Б. Күрделі зат есімдер сөздігі. Жауапты редактор. - Алматы, 1999. –110 б.
11. Қасым Б. Күрделі зат атауларының мағыналық құрылымы мен сөзжасамдық үлгілері.Жауапты редактор. - Алматы, 2000. -154 б
12. Омарова А. Құдайберген Жұбанов және қазақ тілінің етістік мәселелері.Жауапты редактор. - Алматы, -120 б.
13. Құрманова Н. Сөз оқыту барысында оқушылардың теориялық ойлауын дамыту әдістемесінің негіздері. Жауапты редактор. - Алматы, 2001 . - 298 б.
14. Құрманалиев К. Қазақ тіліндегі сөзжасамдық ұя проблемаларының ғылыми-теориялық негіздері. Жауапты редактор. - Алматы, 2002. - 274 б
15. Қазақ грамматикасы. Редакция мүшесі. - Астана, 2002. 783 б.
16. Омарова А. Нөлдік морфема мен нөлдік форманың теориялық. Жауапты редактор. - Алматы, 2003.-98 б.
17. Омарова А. Нөлдік морфеманың сөзжасамдығы. Жауапты редактор. - Алматы, 2004. - 75 б.
18. Омарова А. Нөлдік морфеманың грамматикалық қызметі. Жауапты редактор. - Алматы, 2004. - 86 б.
19. Омарова А. Қазақ тіліндегі нөлдік морфема. Жауапты редактор. - Алматы, 2004. - 254 б.

**ПРОФЕССОР Н.ОРАЛБАЙДЫҢ ҒЫЛЫМИ КЕҢЕСШІЛІГІМЕН
ЖӘНЕ ҒЫЛЫМИ ЖЕТЕКШІЛІГІМЕН ТІЛ БІЛІМІНІҢ ТЕОРИЯСЫ
МЕН ТІЛДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІНЕН ҚОРҒАЛҒАН ДОКТОРЛЫҚ
ЖӘНЕ КАНДИДАТТЫҚ ДИССЕРТАЦИЯЛАР**

**(ДОКТОРСКИЕ И КАНДИДАТСКИЕ ДИССЕРТАЦИИ,
ЗАЩИЩЕННЫЕ ПОД НАУЧНЫМ РУКОВОДСТВОМ И В КАЧЕСТВЕ
НАУЧНОГО КОНСУЛЬТАНТА Н.ОРАЛБАЙ ПО ТЕОРИИ И
МЕТОДИКЕ ЯЗЫКА)**

**І. Н.Оралбайдың ғылыми кеңесшілігімен тіл білімінен қорғалған
кандидаттық диссертациялар
(Кандидатские диссертации, защищенные под научным руководством
профессора Н.Оралбай)**

1984

1. (1). **Балтабаева Ж.** Семантика-стилистические функции неформленного родительного и винительного падежей в казахском языке. 1984.

1991

1. (2). **Абдигалиева Т.** Семантика отрицания и способы ее выражения в современном казахском языке. 1991.
2. (2). **Маралбаева С.** Семантика процессности действия и способы ее выражения в казахском языке. 1991.

1992

1. (4). **Касабекова К.** Семантическая структура переходных односложных корневых глаголов. 1992.
2. (5). **Касымова Б.** Сложные глаголы в современном казахском языке. 1992.
3. (6). **Тамаева Б.** Лексико-семантическая группа слов казахского языка. 1992.
4. (7). **Зекенова А.** Квантативно-семантическая характеристика лексики языка драмы М.Ауэзова. 1992.

1996

1.(8). **Дуйсекова К.** Семантика глаголов ориентированного положения в пространстве в казахском языке. 1996.

2. (9). **Алдашев Н.** Қазіргі қазақ тіліндегі қысқарған сөздер. 1996.

3.(10).**Мамаділов Қ.** Қазіргі қазақ тіліндегі етістіктің модальдық құрылымдары. 1996.

1997

1. (11). **Мухамади К.** Қазіргі қазақ тіліндегі қимылдың тездік тәсілінің мағыналық құрамы мен жолдары. 1997.

2. (12). **Сағындықұлы Б.** Қазіргі қазақ тіліндегі аралас құрмалас сөйлемдер. 1997.

3. (13). **Шакаман Р.** Қазіргі қазақ тіліндегі демеулік шылаулардың мағыналық құрамы. 1997.

1998

1. (14). **Базылхан Н.** Қазақ тіліндегі табиғат атауларының туынды атаулары. 1998.

2. (15). **Шаһарман Г.** Қазақ тілінде сан есім сөздерден жасалған туындылардың мағыналық ерекшеліктері. 1998.

3. (16). **Дуйсембекова Л.** Қазіргі қазақ тіліндегі бұйрық райдың парадигмасы мен мағыналық құрамы. 1998.

1999

1. (17). **Омарова А.** Профессор Құдайберген Жұбановтың етістік туралы ғылыми еңбегі, оның ғылымның дамуына ықпалы. 1999.

2. (18). **Мамаева Г.** Қазіргі қазақ тіліндегі тіркесті күрделі сын есім сөздер. 1999.

3. (19). **Қондыбаева К.** Қазіргі қазақ тіліндегі жалғаулардың қолданыста ықшамдалуы. 1999.

4. (20). **Жұмағұлова О.** Қазақ тіліндегі көсемшенің мағынасы мен қызметінің дамуы. 1999.

2001

1. (21). **Кокышева Н.** Қазіргі қазақ тіліндегі дене мүшелері атаулары негізіндегі сөзжасамдық ұялардың сөзжасамдық сатыларындағы туынды сөздер. 2001.

2002

1. (22). **Есімсейітов Б.**Қазіргі қазақ тіліндегі сөзжасамдық тізбектер. 2002.

2003

1. (23). **Карымбаева Б.**Қазақ тіліндегі күрделенген аналитикалық форматтардың мағынасы мен қолданысы. 2003.

2. (24). **Раманова А.**Тәуелдік жалғауының түбірге көнеру арқылы жасалған атауыш сөздер. 2003.

2005

1. (25). **Есенова Н.** Сөзжасамдық тарам, оның ұядағы басқа байланысы. 2005.

2006

1. (26). **Таңсыкбаева Б.** Қазіргі қазақ тіліндегі үстеудің сөзжасам жүйесі. 2006.

2008

1. (27). **Шеңгелбаева Н.** Әскери терминдердің құрамы, сөзжасам жүйесі. 2008.
2. (28). **Тоқтарова Т.** Профессор А. Ысқақовтың ғылыми-шығармашылық мұрасы. 2008.

Н.Н.Оралбайдың ғылыми жетекшілігімен тілді оқыту әдістемесінен қорғалған кандидаттық диссертациялар

(Кандидатские диссертации, защищенные под научным руководством Н.Оралабай по методике преподавания языков)

1992

1. (1). **Жақсылықова К.** Научные основы отбора и комплексной организации языкового материала по казахскому языку. 1992.
2. (2). **Курманова Н.** Методика развития речи при изучении прилагательного в 6 классе казахской школы. 1992.
3. (3). **Мухтарова А.** Изучение фонетики казахского языка на основе графической наглядности. 1992.
4. (4). **Абдыкаримов Т. М.** Развитие устной речи учащихся младших классов в процессе работы с текстом. 1992.

1994

1. (5). **Күзембаева А.** Оқу орыс тілінде жүретін мектептердегі V класс оқушыларының тілін қазақша дамыту әдістемесі. 1994
2. (6). **Құндақова А.** Орыс мектептерінде қазақ тілінен жүргізілетін кластан тыс жұмыстардың оқушы тілін дамытудағы рөлі 1994.
2. (7). **Бектурова Г.** Обучения орфографии с помощью ЭВМ. 1994.

1995

1. (8). **Ақбаева К.** Оқу орыс тілінде жүретін мектептердегі бастауыш класында оқушының қазақша қорын дамытудың жолдары. 1995.
2. (9). **Нүркеева С.** Қазақ тілінің ерекшелігіне жататын дыбыстарды ересектерге қысқа мерзімді курстарда оқытудың әдістемесі. 1995.

3. (10). **Қыдыршаев А.** Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы. 1995.
- 4.(11). **Ахметбекова Б.** Орыс бөлімдерінде қазақ тілін мамандыққа байланыстыра оқыту және өздік жұмыстарының әдістемесі. 1995.
5. (12). **Жахина Б.** 5-класта лексиканы оқыту мен байланысты тіл дамытудың әдістемесі. 1995.

1998

1. (13). **Серікбаева Г.** Орыс бөлімдеріндегі қазақша сөйлеуге үйрету әдістемесі. 1998.
2. (14). **Кинжекова Р.** Жоғары оқу орындарының орыс тілді бөлімдерінде есімдіктерді оқытуда қазақша сөйлеу дағдысын қалыптастырудың теориялық негіздері. 1998.

1999

3. (15). **Орынбаев А.Ш.Х.** Сарыбаевтың қазақ тілін оқыту әдістемесі бойынша ғылыми мұрасы. 1999.
4. (16). **Мешімбаева Б.** Гуманитарлық бөлім студенттерін қазақша пікірлесім (диалог) арқылы сөйлеуге үйрету әдістемесі. 1999.
5. (17). **Ерменбаева Л.** Сейіл Жиенбайұлының ғылыми-әдістемелік мұралары. 1999.
6. (18). **Дүйсенова С.** Жоғары оқу орындарының орыс бөлімдерінде қазақ тілін оқытуда техникалық оқу құралдарын қолдану. 1999.

2000

1. (19). **Кенжеғұлова А.** Вариативтік авторлық ана тілі оқулықтарындағы интерграциялық ұстанымның ғылыми әдістемелік негізі. 2000.

2001

2. (20). **Мұхамбетқалиева М.** Оқу мәтіндері арқылы қазақ тілін үйрету әдістемесі. 2001.

2003

1. (20). **Камиева Г.** Орыс топтарындағы студенттердің сөйлеу тілін мақал-мәтелдер арқылы дамыту. 2003.
2. (21). **Мамаева Б.** Орыс бөлімі студенттерін тілдік жағдаят арқылы қазақша сөйлеуге үйрету әдістемесі. 2003.

2006

1. (22). **Құсаинова Д.** Орыс бөлімі студенттерінің сөздік қорын мамандыққа байланысты дамыту әдістемесі (заң факультетін жалғастырушы топтар үшін). 2006.

2007

1. (23). **Ноғайбаева Ж.** Дыбыс үндестігі арқылы орыс бөлімі студенттерін қазақша сөйлеуге үйрету әдістемесі. 2007.

III. Н. Оралбайдың ғылыми кеңесшілігімен тіл білімінен қорғалған докторлық диссертациялар

(Докторские диссертации, защищенные под научной консультацией Н. Оралбай)

1. **Әбдіғалиева Т.** Қазіргі қазақ тіліндегі болымдылық-болымсыздық категория. 1998.

2. **Қасым Б.** Қазақ тіліндегі заттың күрделі атауларының теориялық негіздері. 2002.

3. **Құрманалиев К.** Қазақ тіліндегі сөзжасамдық ұя мәселесінің теориялық негіздері. 2002.

4. **Омарова А.** Қазақ тіліндегі нөлдік морфеманың функционалдық және семантикалық аспектісі. 2006.

IV. Н. Оралбайдың ғылыми кеңесшілігімен тілді және әдебиетті оқыту әдістемесінен қорғалғандокторлық диссертациялар

(Докторские диссертации, защищенные под научной консультацией Н.Оралбай по методике языка)

1994

1. (1). **Рахметова С.** Бастауыш класс оқушыларының тілін дамытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. 1994.

1995

2. (2). **Кондыбаева М. Р.** Научно-методические основы формирования двуязычной личности учителя словестника. 1995.

1996

1. (3). **Оразбаева Ф.Ш.** Тілдік қатынас пен қатысым әдісінің ғылыми-теориялық негіздері. 1996.

2. (4). **Жұмажанова Т.** Әдебиетке байланысты жүргізілетін кластан тыс жұмыстардың ғылыми-әдістемелік негіздері. 1996.

2001

1. (5). **Жақсылықова К.Б.** Қазақ тілін орыс тілді бөлімдерінде модульмен оқытудың ғылыми-теориялық негіздері. 2001.
2. (6). **Қыдыршаев А.** Шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. 2001.

2002

1. (7). **Шаханова Р. А.** Техникалық жоғары оқу орындарының орыс бөлімдеріне қазақ тілін мамандыққа қатысты оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. 2002.

2004

1. (8). **Бейсенбаева З.** Қазақ тілі мамандығы бойынша сөзжасамды оқыту әдістемесінің ғылыми негіздері. 2004.

2005

1. (9). **Сүлейменова Ж.** Қазіргі қазақ тілі морфологиясын жоғары мектепте оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. 2005.

2008

- 1.(10). **Балтабаева Ж.** Жоғары оқу орны студенттерінің тілін дамытудың ғылыми әдістемелері. 2008.
2. (11). **Меңдіаяққызы Қ.** Балабақша балаларының тілін дамыту әдістемесінің ғылыми негіздері. 2008.

V. Н. Оралбайдың оппоненттігімен қорғалған докторлық диссертациялар

(Докторские диссертации, оппонируемые Н. Оралбай)

1. **Томанов М. Т.** Основные вопросы исторической морфологии казахского языка. 1975.
2. **Ганиев Ф. А.** Суффиксальное словообразования в современном татарском литературном языке. 1977.
3. **Сибгатов Р. Г.** Теория придикативности (на материале татарского языка). 1985.
4. **Зайнуллин М. В.** Функционально-семантическая категория модальности в современном башкирском языке. 1988.
5. **Тыбыкова А. Т.** Структурно-семантическая характеристика простого предложения в алтайском языке. 1989.

VI. Н. Оралбайдың оппоненттігімен қорғалған кандидаттық диссертациялар

(Кандидатские диссертации, оппонируемые Н. Оралбай)

6. Дюсебаева М. Основные вопросы орфоэпии казахского литературного языка. 1966.
7. Байтелеев А. Проблемы ограничения именных фразеологических единиц от других сходных с ним явлений в казахском языке. 1974.
8. Бухатын Базылхан. Кратка сравнительно-историческая грамматика монгольского и казахского языков. 1974.
9. Шайдарханова Д. Ш. Грамматическая категория лица татарского глагола и персональность. 1980.
10. Амиралиев К. Семантико-грамматические функции частиц тюркских языков. 1980.
11. Түймебаев Ж. К. Прошедшее время индикатива в казахском языке. 1987.
12. Филиппов Г.Г. Причастие будущего времени на- **ыахи-ыа** в якутском языке. 1987.
13. Щенцова И.В. Выражения видовых значений глагола в шорском языке. 1988.
14. Мустафина С.С. Textoобразующие средства казахского языка. 1989.
15. Курпешко Н.Н. Бивербальные конструкции в спомогательными глаголами бытиячат, одур, тур, чор в шорском языке. 1989.
16. Невская И.А. Состави функции деепричастий в шорском языке. 1990.

LITERATURE ABOUT PROFESSOR NURZHAMAL ORALBAY'S LIFE AND SCIENTIFIC WORKS

Omiraliev K. New Kazakh language manual. //Kazakhstan school. 1965. № 3, 84-85-pp. (review on N. Oralbay's manual).

Hasenov A. Valuable manual, important research. //Kazakhstan school. 1965. 11 february, № 7 (review on N. Oralbaykyzy' manual).

Cargozhin F. Teacher is a scientist-doctor. Kazakhstan teacher, 1971, 24 June, № 26.

Beisembaeva F. Trace in my heart. //Kazakhstan women. 1974. № 4, 20-21-pp.

Nurzhamal O. // Kazakhstan soviet encyclopaedia 1976. -529 pp.

Kisabekova K. Scientist teacher is fifty. - Kazakhstan teacher. № 2 1978, 19 May.

Esenov K. New idea, creative work. Kazakhstan teacher. № 44 (1400). 1979, 2 October.

Kasymova B. The scientist-teacher. //News of Academy of Science. Series of Language and Literature. № 3, 1998. - 76-78 pp.

Oralbaeva N. Bibliographical vocabulary. //Development of Kazakh Soviet Linguistics. 1980.

Kalybaeva A. Soviet turkology. 1980. № 2. (review).

Sairanbaev T., Tasymov T. Rich practical meaning. //Kazakhstan teacher. 1983 (review).

Zhanuzakov E., Nurmaganbetov A. "Nurzhamal Oralbaykyzy Oralbaeva". //Soviet Turkology. 1988. № 5. C. 115-116.

Kalybaeva A., Kasymova B. Creative impulse //Kazakhstan teacher. 1988. 20 May.

Nurmagambetova A. In the way of science. //Kazakhstan women. 1988. № 6. 11p.

Oralbaeva Nurzhamal. Bibliography of Kazakhstan Social Scientists. 1986. 338p.

Kasabekova K. Important role of manuals and methodical facilities for higher schools written by professor N. Oralbaykyzy. //Professor N. Oralbaeva and problems of Kazakh linguistics. 1998.

Abdigalieva T. Professor N.Oralbaeva about verb's analytical form in the contemporary Kazakh language. //Professor N.Oralbaeva and problems of Kazakh linguistics. 1998.

Kasabekova K. Lessons of scientist teacher. /Almaty akshamy. 1998, 15 May.

Kasymovsa B. Problems of word formation in professor N. Oralbaeva's works. //Professor N. Oralbaeva and problems of Kazakh linguistics. 1998.

Baltabaeva Zh. Problems of zero morpheme in N. Oralbayeva's works. //Professor N. Oralbaeva and problems of Kazakh linguistics. 1998.

Kydyrshaev A., Calimkyzy A. Defending the dignity of one's native language. (The opinion of students about the scientist, teacher, linguist N. Oralbaykyzy and her activity). /Oral regio, 1998, 22 August.

Zhaksylykova K., Ermenbaeva L. Scientist, citizen, teacher... (Review on N. Oralbaykyzy's works for her 70 anniversary). Kostanay. // "Kostanay morning", 1998, 17 July.

Negimov S., Mamadil K. Search of tracks: Well-known linguist-scientist N. Oralbaykyzy is 70. // "Saryarka azhary 1998, 30 May.

Shalabaev B. Repoeter who speaks with language (about doctor of philology, professor N. Oralbayeva). // "Egemen Kazakhstan". 1998, 14 May.

Sagyndykuly B., Bektemirkyzy I. A girl from Bayanaul. (Life of the scientist, teacher N. Oralbaykyzy). // "Saryarka samaly", 1998, 28 May.

Kasabekova K. Suppoter of native language (About doctor of Philology N. Oralbay's works). // Almatyakshamy. 1998, 11 May.

N. Oralbaeva's activity. Brief information // The Kazakh language. Encyclopaedia. 1998, 302-p.

Bakbergenova R. Professor N. Oralbaeva and problems of graphics, orphography. // Professor N. Oralbayeva and problems of linguistics. 1998.

Duisenova S. About professor N. Oralbayeva's work with text in teaching the Kazakh language in a Russian department. // Professor N. Oralbaeva and problems of Kazakh linguistics. 1998.

Sagyndykuly B. Interconnection of tradition in science. // Contribution of Pavlodar people to science. 1998.

Sagyndykuly B. For the development of the native language. // Famous people from Pavlodar region. 2001.

Esiseitov B. Scientist who taught Kazakh language to Turkish. // "South Kazakhstan", №57. 2003, 15 May.

Aitbaev O. Never tired as a teacher (Notes about a scientist, teacher N. Oralbayeva). // Professor N. Oralbayeva and science about linguistics and methods. - Almaty, 2003, 3-4 pp.

Kurmanaliev K. Scientist, teacher - N. Oralbayeva. // Professor N. Oralbayeva and science about linguistics and methods. - Almaty, 2003, 4-7 pp.

Orazbayeva F. Scientist-teacher – N. Oralbayeva. // Professor N. Oralbayeva and science about linguistics and methods. - Almaty, 2003, 7-9 pp.

Kasym B. Professor N. Oralbayeva and Kazakh word formation. // Professor N. Oralbayeva and science about linguistics and methods. - Almaty, 2003, 9-11 pp.

Kondubaeva M.R. About methodological heritage of professor N. Oralbayeva. // Professor N. Oralbayeva and science about linguistics and methods. - Almaty, 2003, 11-13 pp.

Baltabaeva Zh. Professor N. Oralbayeva's opinion about teaching homonyms. // Professor N. Oralbayeva and science about linguistics and methods. - Almaty, 2003, 11-13 pp.

Omarova A. Professor N. Oraltbayeva is the founder of zero morpheme and basics of zero morpheme theory in the Kazakh language. //Professor N. Oraltbayeva and science about linguistics and methods. – Almaty, 2003. 16-18pp.

Omarova A. Professor N. Oraltbayeva is the founder of analytical form theory. //Professor N. Oraltbayeva and science about linguistics and methods. – Almaty, 2003. 18-20pp.

Suleimenova Zh. Professor N. Oraltbayeva and problems of Kazakh morphology. //Professor N. Oraltbayeva and science about linguistics and methods. – Almaty, 2003. 23-26pp.

Abdikarimova T. About N. Oraltbayeva's manual "Study the Kazakh language". //Professor N. Oraltbayeva and science about linguistics and methods. - Almaty, 2003, 26-28pp.

Abdikarimova T. Thoughts about teacher. //Professor N. Oraltbayeva and science about linguistics and methods. - Almaty, 2003, 28-31-pp.

Omarova A. Special manual. // "Aikin", № 134, 2007, 21 July.

Omarova A. Zhaksylykova K. Famous scientist of linguistics and methods // "Uly dala tynysy", № 6, 14.05.2008.

Omarova A. Science is her life. //"Aikin", № 77, 26 April, 2008.

Duisembekova L. Dropped the authority of science. // "Ana tili", № 15, 15 April, 2008.

Kasym A. If teaching departments of the Kazakh language closed for Russian how to make language policy. // "Almaty akshamy", № 55 17 May, 2008.

Kurmanaliev K. Admonition. // "Aikyn", №79, 4 May, 2013.

Shakhanova R.A., Omar A. Nurzhamal Oraltbay and problems of the Kazakh language "Ana tili", №22, 30 May, 2013.

CHRONOLOGICAL INDICATOR OF PROFESSOR NURZHAMAL ORALTBAY'S WORKS

1956

1. History of Kazakh writing after October period. AKD. Almaty, 1956.

1958

1. An outstanding scholar of linguistics. //"Komunizm tuy", 1958, 5 march, № 46 (About professor S. Amanzholov's creativyty)

2. October and the Kazakh writing. //"The Kazakh language and literature". 1958, №91.

1959

1. Plural category of noun. // “The Kazakh language and literature”. 1959, №3.
2. Significant work (About S. Amanzholov’s work “Problems of dialectology and history of the Kazakh language”). With M. Sarmurzina. // “Kazakh literature”. 1959, 13 February, № 7.
3. Control work on Contemporary Kazakh language (morphology). For 3-grade students. – Almaty, 1959. -32p.
4. Control work on contemporary Kazakh language. – Almaty, 1959. -33p.
5. Control work on the course of introductory into linguistics. – Almaty, 1959. -16 p.
6. Teaching of -dy, -di formed affixes and prepositions. //“Kazakh language and literature”. 1959. №11.
7. Useful work for teachers. //“Kazakhstan teacher”, №6. 1959, 5 February

1961

1. Contemporary Kazakh language (with Sh.Bektaeva).- Almaty, 1961. – 91p.
2. Contemporary Kazakh language. Morphology. – Almaty, 1961. – 55p.

1963

1. Conjugation of verbs // “Kazakhstan school”. 1963. № 2
2. Methodological instruction to the contemporary Kazakh morphology- Almaty, 1963. -48 p.

1964

1. Kazakh language. Practical course. (with A. Abilkaev, G. Madina). -Almaty, 1964. -265 p.
2. Course programme of ancient Turkish writing. -Almaty, 1964. -14 p.

1965

1. Morphology of contemporary Kazakh language (with Sh. Bektaeva).- Almaty, 1965.-71p.

1967

1. Mother tongue writing in 50 years. // “Kazakhstan school”. 1967.

1968

1. Basis of Kazakh graphics and orthography. -Almaty, 1968. -61 p.

1969

1. Course program of ancient Turkish writing. -Almaty, 1969. -15 p.

2. Review on the research of analytical forms of verbs. //Kazakh language and literature. - Almaty. 1969. IV edition.

1970

3. Synthetic and analytic form of Continuous Tense. //Questions on Kazakh language and literature. - Almaty, 1970.

4. Formation of verb's analytical formants in Kazakh language. //Kazakh language and literature. - Almaty, 1970. VII edition.

1971

1. Analytical formants of modals. //Kazakh language and literature. - Almaty, 1971.

2. Difference of analytical forms of verbs in a language from other occurrence. // Bulletin of Academy of Science. Series of language and literature. № 2. 1971.

3. Own signs of verb's analytical formants. //Kazakh language and literature. - Almaty, 1971.

4. About the formation of analytical forms of verbs in Kazakh language. //Kazakh language and literature. - Almaty, 1971. VIII edition.

5. Morphology of contemporary Kazakh language. - Almaty, 1971. 72 p.

6. Difference between compound verb and analytical verb. //«Kazakhstan school». 1971. № 1.

7. Category of character proceeding action in the Contemporary Kazakh language. // «Soviet turkology». 1971. №5.

8. Analytical forms of verbs in the contemporary Kazakh language. - ADD. - Almaty, 1971. - 75 p.

9. Synthetical and analytical forms of imperative mood. //«Kazakhstan teacher». 1971. №4.

10. Contemporary Kazakh language (team work with authors). - Almaty, 1971. - 65 p.

1972

1. Contemporary Kazakh language. Collected exercises (with G. Kaliev, O. Tolegenov). - Almaty, 1972. - 265 p.

2. Own signs of verbs analytical formants. //Kazakh language and literature. 1 edition, 1972.

3. Analytical method. // Kazakh Soviet Encyclopaedia. 1 volume. - Almaty, 1972. - 363 p.

4. Analytical form. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 1 volume. - Almaty, 1972. - 363 p.

1973

1. Analytical formants rules of the words combination. //Kazakh language and literature. 2 edition. - Almaty, 1973.

2. Peculiarities of analytical formants of verb's meaning. //Kazakh language and literature. 3 edition. - Almaty, 1973.

3. Letter // Kazakh Soviet Encyclopaedia. 2-volume. - Almaty, 1973. -44 p.

1974

1. Writing // Kazakh Soviet Encyclopaedia. 4-volume. - Almaty, 1974. -215-216pp.

2. Idiographical writing. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 4-volume. - Almaty, 1974. - 639 p.

3. Hieroglyphic writing. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 4-volume. - Almaty,1974 – 642 p.

4. Cyrillic writing. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 4-volume. – Almaty, 1974.

1975

1. Worring problems (Some ways of teaching Kazakh language in Higher Schools). // «Kazakh literature. 1975, 10 january.

2. Position of suffixes in the word. // «Kazakhstan school» №2. 1975.

3. Analytical formants of verbs in the Contemporary Kazakh language, Almaty,1975. -136 p.

4. Auxiliary verb. //Kazakh philology. - Almaty, 1975.

5.Cyrillic alphabet. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 5-volume. - Almaty, 197-443 p.

6. Auxiliary name. //Kazakh Soviet Encyclopaedia.6-volume. - Almaty, 1975-26 p.

7. Auxiliary word. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 6-volume. - Almaty, 1975. -27 p.

8. Auxiliary verbs. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 6-volume. - Almaty, 1975. -27 p.

9.Compound word. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 6-volume. - Almaty, 1975-173 p.

10. Kazakh alphabet. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 6-volume. - Almaty, 1975. -221 p.

11. Kazakh writing. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 6-volume. - Almaty, 1975. 240-241 pp.

12. Urgent question. //«Kazakh literature».№2, 1975.

13. Role of special coureses and seminars, course paper, diploma work. //Kazakh philology. 1975. I book.

14. Addition. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 7-volume. - Almaty, 1975. -5 p.

15. Latin alphabet. // Kazakh Soviet Encyclopaedia.7-volume. - Almaty, 1975. -187p.

16. Problems of zero morpheme and zero words.//All- Union Turkic Conference. - Almaty, 1975.

1976

1. Position of affixes in a word.//«Kazakhstan school». 1976. №7

2. History of Kazakh writing after October period. - Alma-Ata, 1976. -15 p.
3. Problems of zero forms and zero words in grammatical building of Turkic Languages. //Modern Turkology and development of Turkic languages in the SSSR. -Almaty, 1976.

1977

1. Valuable contribution to Turkology. Bulletin of Kazakh Academy of Science, series of language and literature. 1977. №2.
2. Word formation. //Kazakh Soviet Encyclopaedia. 10-volume. - Almaty, 1977- 380 p.

1978

1. Ways of using words without affixes. Art of speech. - Almaty: «Science», 1978.

1979

1. Meaning and structure of analytical formants in the Kazakh language. - Алматы, 1979,- 195 p.
2. Rich heritage of science.// «Kazakhstan teacher». 1979,14 December.

1980

1. Position of verbs categories, combination in Kazakh language. -Almaty, 1980. -60 p.
2. Analitizin in grammatical building of Turkic languages. //Linguistics (Heads of reports and messages of All - Union Turkic Conference 111). - Tashkent, 1980.
3. Questions of alphabetical, orphoethical, orphographical, punctuational norms of Kazakh language.// Development of Kazakh language. - Almaty, 1980.
4. Valuable heritage. //«Kazakhstan school». 1980. № 9.
5. On the basis of Russian graphics.//«Kazakhstanskaya pravda». 1980, 22 January.

1981

1. Development of Kazakh grammatical structure in the Soviet period.//Bulletin of Kazakh Academy of Science. Series of language and literature. 1981. №1.
2. Contemporary Kazakh language. // «Kazakhstan school». 1981 № 2.

1982

1. Morphology of contemporary Kazakh language. -Almaty, 1982. -74 p.
2. Problems of nominative case (main) in Turkology (with Zh. Baltabaeva).//Bulletin of Kazakh Academy of Science. Series of language and literature. 1982. №3.
3. Kazakh language (practical course). (A.Abilkaev, F.Madina). - Almaty, 1982. - 296 p.
4. Morphology of Contemporary Kazakh language. For Higher Schools (with

authors). - Almaty: «Mektep», 1982.

1983

1. Workbook of Contemporary Kazakh language (with G.Kaliev, O.Tolegenov).- Almaty, 1983. - 270 p.
2. Differentiated functions of zero forms of accusative case (with Zh.Baltabaeva). //Turkic languages of Siberia. -Novosibirsk. 1983. pp. 3-11.
3. Stylistic functions of zero forms of genitive case in Kazakh language, (with Zh.Baltabaeva). //Soviet turkology. 1983. № 6.
4. Famous scientist in linguistics. //«Kazakhstan school» 1983. № 12.

1984

1. The system of the Kazakh word formation.//Bulletin of Kazakh Academy of Science, Series of language and literature. 1984. № 3.
2. Sarsen Amanzholovich Amanzholov (to 80th anniversary). //Soviet Turkology.1984. № 1.

1985

1. Analitism in grammatical structure of Turkic languages. Turkic linguistics.//Materials of III All-Union Turkic Conference. - Tashkent: «Fan», 1985.

1986

1. Enlargement of the suffixes meaning. //«Kazakhstan school». 1986. №7
2. System of contemporary Kazakh language morphemes. -Almaty. 1986. 192p.
3. Big contribution to science. //«Kazakhstan school». 1986, 20 May.

1987

- 1.Grammar is 50. //«Kazakhstan school». 1987. №5
- 2.Course teaching program of Kazakh language. - Almaty, 1987. - 76 p.
3. Kazakh language (Programs and methodical instructions for teaching Kazakhlanguage at National University). -Almaty, 1987. -50 p.
4. Psychological character of untransitive verbs (with K.Kasabrakova). Improvement of teaching types and methods in the initial classes of Kazakhstanschools. - Almaty, 1987.
5. About T. Konyrov's work «Structure of comparatives in Kazakh language».//Izvestiya An KazSSR. 1987.№3.

1988

- 1.System of morpheme in Contemporary Kazakh language. - Алматы, 1988. – 104 p.
2. Word formation analysis. //«Kazakhstan school». 1988. №9.

3. Methodological instruction to the first lesson and the first lesson of Kazakh language. // "Kazakhstan school". 1988. № 10.

4. Methodological instruction to the second lesson and the second lesson of Kazakh language. // "Kazakhstan school". 1988. № 11.

5. Methodological instruction to the third lesson and the third lesson of Kazakh language. // "Kazakhstan school". 1988. № 12.

1989

1. System of word formation in Contemporary Kazakh language (with other authors). – Almaty, 1989. – 368 p.

2. Study Kazakh language (with K.Esenov, S.Hayrulin). – Almaty, 1989. – 334 p.

3. Methodological instructions to the fourth lesson and the fourth lesson of Kazakh language. // "Kazakhstan school". 1989. № 2.

4. Methodological instructions to the fifth lesson and the fifth lesson of Kazakh language // "Kazakhstan school". 1989. № 3.

5. Methodological instructions to the sixth lesson and the sixth lesson of Kazakh language. // "Kazakhstan school". 1989. № 4.

6. Word formation system of language. //Word formation system of language – Almaty, 1989.

7. Word formation analysis //Word formation system of language – Almaty, 1989.

8. Derivative words. // Word formation system of language, - Almaty, 1989.

9. Importance of word formation. // Word formation system of language Almaty, 1989.

10. Word formation chain. //Word formation system of language – Almaty, 1989.

11. Word formation nest. //Word formation system of language. Almaty, 1989.

12. Word formation type. //Word formation system of language. Almaty, 1989.

13. Word formation meaning. //Word formation system of language – Almaty, 1989.

14. Word formation model. // Word formation system of language – Almaty, 1989.

15. Methods of word formation. //Word formation system of language – Almaty, 1989.

16. Analytical method of word formation. // Word formation system of language. – Almaty, 1989.

17. Compound verb. //Word formation system of language – Almaty, 1989.

1990

1. Basis of grammar (with S. Maralbaeva, K. Zhubanov). //Kazakh Soviet Linguistics. –Almaty, 1990

2. Functions of supporting components in the formation of compound words. //Materials of scientific conference, AGU named after Abai. – Almaty, 1990

3. Founder of Kazakh Soviet Linguistics. //Conference materials devoted to professor K. Zhubanov's 90 anniversary. – Almaty, 1990-21-29 pp.

4. Ways of improvement in teaching Kazakh language. Educational and pedagogical practice. Problems and discussion. //Materials of educational and methodological conference. - Almaty, 1990.

5. Quality improvement of specialists preparation on profile of “Kazakh language“. //Collected materials of scientific conference of teaching staff and post-graduate students. – Almaty, 1990

6. Action of supporting words in making compound words. //Science in educational process. Collected materials of scientific conference of teaching staff and post-graduate students. – Almaty, 1990

1991

1. Laboratory works on Contemporary Kazakh language course (in co-authorship), - Almaty, 1991. – 130 p.

2. Semantics of word formation. // Materials of science conference of Abai ASU. - Almaty, 1991.

3. Modern Kazakh language. -Almaty, KazNIINKI.1991.

1992

1. Differentiation of transitive and intransitive verbs in Turkic languages. // Materials of International Turcological conference. - Kazan. 1992.

2. The value of modifying of the teaching of the Kazakh language lesson. // Educational and methodical scientific conference materials. - Almaty, 1992.

3. Modern Kazakh language morphology program. Almaty: Republican Press Office, 1992.

4. The program of the Kazakh language teaching methodology at schools with Russian language of instruction (with K. Zhaksylykova). - Almaty, 1992. -25p.

5. The role of language sounds in teaching the Kazakh language. // Theses of the educational-methodical conference «Problems of teaching Kazakh and Russian languages in Higher educational institutions». - Almaty, 1992.

6. Works with text in the Kazakh language lessons. // Problems of grammar and methodology of the Kazakh language, - Almaty, 1992.

7. Problems of the Kazakh language grammar and methodology. - Almaty, 1992.

8. The program of modern morpheme system and word formation course of the modern Kazakh language. - Almaty, -27p.

9. Practical Kazakh Language Program. - Almaty, 1992. -30p.

10. The Kazakh language (in co-authorship). - Almaty, "Ana tili", 1992. -128p.

11. Modern Kazakh language. Laboratory works (in co-authorship) -Almaty, 1992. -160p.

12. The course program of the morphemics and word formation of the Kazakh language. - Almaty “Scientific and methodical cabinet”, Problems of

modernization of the Kazakh language in Russian-speaking audiences (Materials of the educational-methodical conference). - Almaty, 1992.

13. The Kazakh language. Manual for technical colleges (with A.Ablakov) – Almaty,1992 – 141 p.

1993

1. Kazakh language (Practical course) – (with G.Madina, A.Abilkaev). – Almaty, 1993. – 336 p.

2. Competition of Kazakh poets. //Materials of conference, Cyprus. – Turkey, 1993.

3. Practical Kazakh language (with T.Abdigalieva, B.Shalabaev). – Almaty,198 p.

4. Common words of Turkic people. //Materials of Language Congress. – Ankara,1993.

1994

1. Auxiliary words in the Kazakh language. – «Dildezigisi». Turkey, Ankara,1994, August.

2. Program of Contemporary Kazakh language Morphology. //Program of Contemporary Kazakh language. – Almaty,1994. – 16-47 pp.

3. The rule of Synharmonism in the Kazakh language. //«Dil dazisi». Ankara,1994. 1. «Turish problems».

1995

1. Work with texts // Problems of modern Kazakh language theory and its teaching technique .- Almaty, 1995.

2. Professor Sarsen Amanzholov and Kazakh Linguistics. // Proceedings of the conference "The heritage of professor S. Amanzholov". - Almaty, 1995.

3. Five-century history of Kazakh literature. // "Kazakh language and literature", 1995. №9.

1996

1. Teaching methods of the Kazakh language at Russian language schools (with K.Zhaksylykova). -Almaty,1996.

2. About using of rating and text system in teaching the Kazakh language. //Materials of Educational-methodological conference. Almaty,1996. -26 p.

3. The future of generation is determined by the specialist. //Egemen Kazakhstan.1996.14 May.

4. The function of word formation nest in enriching the vocabulary. //Materials of scientific conference. -Almaty,1996.

5. About paradigm of word formation nest. //Materials of scientific conference. Professor Sarsen Amanzholov's Studies.-Almaty,1996.

6. Thoughts about test system (with K.Musin). //Higher School of Kazakhstan,1996. №3.

7. Respect of mother tongue is trial for nation. //«Egemen Kazakhstan», 1996. 12 April.

8. Word formation stages. //Materials of scientific Conference. –Almaty, ASU named after Abai,1996.

1997

1. Professor Sarsen Amanzholov and Linguistics. //Materials of Scientific Conference «Professor Sarsen Amanzholov and Linguistics» .-Almaty,1997.

2. Exercise book of Contemporary Kazakh language (For Institutes and Universities). Almaty: «Mektep», 1997.

3. About transitive and intransitive verbs' meaning development. //The Kazakh Language and problems of Linguistics. –Almaty, 1997. -5-17 pp.

4. The future of the nation is the continuity of generations.// «Egemen Kazakhstan», 1997, 29 April.

1998

1. A.Baytursynov is the founder of teaching methods of the Kazakh language. // The present and future of State language (Materials of Conference devoted to 125 anniversary of A.Baytursynov). 1998.-80-89 pp.

2. A.Baytursynov is the founder of linguistics A.Baytursynov and linguistics. - Almaty, 1998.

3. A.Baytursynov is the first methodist – scientist. //Bulletin of Kazakhstan Republic Academy of Science. Series of language and literature. 1998. 4.10-18pp

4. Linguistics are at Almaty Pedagogical University's 70 anniversary ceremony // Materials of Scientific onference. –Almaty. ASU named after Abai, 1998.

5. Word formation stage. // Actual problems of Kazakh Linguistics. – Almaty,1998. -3-6 pp.

6. About word formation nest. // Materials of Conference “Professor Sarsen Amanzholov's Study”. -Almaty, 1998.

1999

1. Professor Kudaibergen Zhubanov's contribution to the Kazakh language grammar. // Materials of conference “Professor K. Zhubanov and Kazakh linguistics”. –Almaty, 1999.

2. Compound words. // Bulletin of Kazakh Republic Academy of Science. Series of language and literature. 1999. №3. 27-41 pp.

2001

1. Course programme of general Kazakh language (Educational programme for masters of higher School). –Almaty, ASU named after Abai, 2001.3 collectin.
2. Teaching methods of Kazakh language in Russian language schools (Model educational programme for higher schoolstudents). –Almaty, ASU named after Abai, 2001. 2 collection.
3. Programme of practical Kazakh language (with T.Abdigalieva) (Model educational programme for Higher School students). –Almaty, ASU named after Abai, 2001. 1 collection.
4. Morphology of Contemporary Kazakh language (Model educational programme for Higher School students) Almaty, ASU named after Abai, 2001. #1 collection.
5. System of word formation of Contemporary Kazakh language (Model educational programme for Higher School students) Almaty, ASU named after Abai, 2001. 1 collection.

2002

1. Word formation of Kazakh language. -Almaty, 2002.-189p.
2. Sarsen Amanzholov and problems of Kazakh linguistics. //Materials of Conference “S.Amanzholov’s instructions”. Almaty: ASU named after Abai, 2002.
3. Word formation is the separated branch of linguists //Kazak grammar. - Astana, 2002.
4. Connection of word formation with other branches of language. //Kazak grammar. –Astana, 2002.
5. Word formation System. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
6. Ways of word formation. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
7. Meaning of word formation. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
8. Derivative words, their types. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
9. Compound words. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
10. Word formation units. Word formation nest. // Kazak grammar. - Astana, 2002.
11. Word formation pair. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
12. Word formation chain. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
13. Word formation paragraph. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
14. Word formation stage. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
15. Varieties of nouns. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
16. Compound adjectives. //Kazak grammar. - Astana, 2002.
17. Numeral word formation //Kazak grammar. - Astana, 2002.
18. Main and auxiliary verbs, their connection. // Kazak grammar. - Astana, 2002.

19. Meaning and structure of textbook “Word formation of the Kazakh language”. //New problems of word formation. Materials of scientific conference. Kainar University. –Shymkent, 2002.

20. Problems of word formation branch. //New problems of word formation. Materials of scientific conference. Kainar University. –Shymkent, 2002.

2003

1. Study the Kazakh language (with A.Orynbaev).- Atyrau, 2003. -274p.

2004

1. Speaking in Kazakh language (with A.Orynbaev). – Atyrau, 2004. -283 p.

2. Brief Kazakh – Russian vocabulary (with A.Omarov). ALmaty, 2004. -118p.

3. The ability of the State language to fully perform its functions. // The main direction of the State language policy. Materials of scientific-practical conference. - Astana, 2004. – 65-69 pp.

2005

1. Brief Kazakh- Russian, Russian- Kazakh vocabulary (with A. Omarova, Zh. Kurmanalieva). –Almaty, 2005. 236 p.

2. About using tests in teaching the Kazakh language in the Russian department. //New informational technology in education. – Almaty, 2005.

2006

1. Method's of complex work with a text. //Raising of State language authority is everybody's duty (Materials of international scientific-practical conference). Ural, 2006.

2. Advantage of text connection with module. //Raising of State language authority is everybody's duty (Materials of International scientific-practical conference). Ural, 2006.

3. About grammatical suffix and word formation suffix.//Language and literature: today and future. – Almaty, 2006.

2007

1. Kazakh language (with K.Kurmanaliev).-Almaty,2007. – 453 p.

2. Morphology of Modern Kazakh language. -Amaty,2007. – 387 p.

3. About transitive and Intrastive verbs. //Bulletin of Kainar University.2007, № 1/2 .-124-128 pp.

2010

1. Problems of Linguistics. -Pavlodar, Pavlodar State University, 2010.

2011

1. General basics of word formation – Pavlodar, Pavlodar State University, 2011.

2013

1. Word formation of the Kazakh language. Textbook for students (with K. Kurmanaliev, Zh.Baltabaeva), 2013.

2018

1. Methods of teaching the Kazakh language at schools with the Russian language of instruction. Oralbay N., Zhaksylykova K., Baltabaeva Zh., Suleimenova Zh.

WORK EDITED BY NURZHAMAL

1. Orphographical vocabulary – Almaty, 1978 -528p.
2. System of Contemporary Kazakh Language word formation. Managing editor – Almaty, 1989 – 368p.
3. Materials of scientific conference devoted to professor Kudaibergen Zhubanov's 90th anniversary (1989, 19 December). Special editor. - Almaty, 1990. -92p.
4. Theory of Contemporary Kazakh Language and problems of it's teaching methods. - Almaty,1995- 128p.
5. Professor Sarsen Amanzholov and problems of the Kazakh Language. – Almaty,1997. -80p.
6. Main problems of Kazakh linguistics. - Almaty,1998. -88p.
7. Akhmet Baytursynov and Kazakh linguists. - Almaty, 1998. -96p.
8. Duisembekova L. Structure and meaning of Imperative mood in the Kazakh Language. Managing editor. - Almaty,1999. -112p.
9. Kurmanova N. Development teaching methods of language according to adjectives. Managing editor. - Almaty, 1999-119p.
10. Kasym B. Vocabulary of compound nouns. Managing editor. - Almaty,1999. -110p.
11. Kasym B. Compound nominative nouns' structural meaning and modals of word formation. Managing editor. - Almaty, 2000. -154p.
12. Omarova A. Kудайберген Zhubanov and problems of Kazakh verbs. Managing editor. -Almaty, 2000. -120p.
13. Kurmanova N. Bases of theoretical thinking methods development of pupils' in the process of teaching word combinations. Managing editor. -Almaty, 2001. -298p.

14. Kurmanaliev K. Scientific – theoretical bases of word information problems in the Kazakh language. Managing editor. -Almaty, 2002. -274p.
15. The Kazakh language Grammar. Member of editorial staff. - Astana, 2002. -783p.
16. Omarova A. Theoretical bases of the zero morpheme and the zero form. Managing editor. -Almaty, 2004. -75p.
17. OmarovaA. Word formation of zero morpheme. Managing editor. -Almaty, 2004. -75p.
18. Omarova A. Grammatical function of zero morpheme. Managing editor. - Almaty, 2004. -86p.
19. Omarova A. Zero morpheme in the Kazakh Language.Managing editor. - Almaty, 2004. -254 p.

**DOCTORAL AND CANDIDATE THESES DEFENDED ON THEORY OF
LANGUAGE AND METHODS OF TEACHING LANGUAGE BY
SCIENTIFIC RECOMMENDATION AND GUIDANCE OF PROFESSOR
N.ORALBAY**

**1. CANDIDATE THESES DEFENDED ON LINGUISTICS BY SCIENTIFIC
GUIDANCE OF PROFESSOR N.ORALBAY**

1984

1. (1). Baltabaeva Zh. Semantic-stylistic functions of unformed genitive and accusative cases in the Kazakh language. 1984.

1991

1. (2). Abdigalieva T. Semantics of negation and ways of its expression in the modern Kazakh language. 1991.
2. (3). Maralbaeva S. Semantics of process steps and ways of its expression in the Kazakh language.1991.

1992

1. (4). Kasabekova K. The semantic structure of the root-syllable intransitive verbs.1992.
2. (5). Kasymova B. Complex verbs in the modern Kazakh Language.1992.
3. (6). Tamaeva B. Lexical and semantic group of words in the Kazakh Language.1992.
4. (7). Zekenova A. Quantative – semantic characteristics of vocabulary of the language of M.Auezov's drama.1992.

1996

1. (8). Duysekova K. Semantics of verbs oriented position in the space of the Kazakh Language.1996.
2. (9). Aldashev N. Abbreviated words in the Modern Kazakh Language.1996.
3. (10). Mamadilov K. Structure of modal verbs in the modern Kazakh Language.1996.

1997

1. (11). Mukhamadi K. Ways of fast action meaning structure and it's transmission in the Modern Kazakh Language.1997.
2. (12) Sagyndykuly B. Mixed conditional sentences in the modern Kazakh language. 1997.
3. (13) Shakaman R. Structure of particles in the modern Kazakh language. 1997.

1998

1. (14). **Bazylkhan N.** Bazylhan N. Derivative names of the nature nominatives in the Kazakh language. 1998.
2. (15). **Shakharman G.** Meaningful peculiarities of numerals in the Kazakh language. 1998.
3. (16). **Duysenbekova L.** Imperative mood paradigm and its meaningful structure in the Modern Kazakh language. 1998

1999

1. (17). **Omarova A.** Professor Kudaybergen Zhubanov's scientific work about verbs and its influence on future science development. 1999.
2. (18). **Mamaeva G.** Combined compound adjectives in the Modern Kazakh language. 1999.
3. (19). **Kondybaeva K.** Briefing of endings using in the Modern Kazakh language. 1999.
4. (20). **Zhumagulova O.** Meaning and function development of gerund in the Modern Kazakh language. 1999.

2001

1. (21). **Kokysheva N.** Derivations of word formation nests in the word formation chains on the bases of body parts names in the Modern Kazakh language, 2001.

2002

1. (22). **Esimseitov B.** Word formation chains in the Modern Kazakh language. 2002.

2003

1. (23). **Karymbaeva B.** Meaning and using of compound analytical formants in the Kazakh language. 2003.
2. (24). **Ramanova A.** Nominative words made by the addition of suffix of possessive case through the obsolete words. 2003.

2005

1. (25). **Esenova N.** Word formation branch, it's relation with the othe runits 2005

2006

1. (26). **Tangsykbaeva B.** Word formation system of adverbs in the Modern Kazakh language. 2006.

2008

- 1 (27). **Shenggelbaeva N.** Structure of military terms, word formation system. 2008.
2. (28). **Toktarova T.** Scientific-creative heritage of the professor A. Iskakov. 2008.

II. Candidate theses defended under the scientific guidance of N. Oralbay on the methodology of teaching languages

1992

1. (1). **Zhaksylykova K.** Scientific basics of selection and complex organization of language material on the Kazakh language. 1992.
2. (2). **Kurmanova N.** Method of speech development in the study of the adjective in the 6th grade of the Kazakh school. 1992.
3. (3). **Mukhtarova A.** Study of the Kazakh language phonetics on the base of graphical aids. 1992.
4. (4). **Abdykarimov T.M.** Development of oral language in the lower grades in the process of working with the text. 1992.

1994

- 1.(5). **Kuzembaeva A.** Development methods of Kazakh language in the 5 grade pupils of Russian language schools. 1994.
- 2.(6). **Kundakova A.** The role of extracurricular work on the Kazakh language in the development of the pupil's language in the Russian school. 1994.
3. (7). **Bekturova G.** Teaching orthography with the help of ECM. 1994.

1995

- 1.(8). **Akbaeva K.** Development ways of Kazakh vocabulary in elementary Russian language school's pupils. 1995.
- 2.(9). **Nurkeeva S.** Teaching methods of special Kazakh sounds for adults in a short time courses. 1995.
3. (10). **Kydyrashev A.** Methodical heritage of Ahmet Baitursynuly. 1995.
4. (11). **Ahmetbekova B.** Teaching of Kazakh language in the Russian department on speciality and methods of Individual works. 1995.
5. (12). **Zhahina B.** Methods of language development according to teaching lexics on the 5 grade. 1995.

1998

1. (13). **Serikbaeva G.** Teaching methods of Kazakh language for students of Russian department. 1998.
2. (14). **Kinzhekova R.** Theoretical bases of teaching pronouns through formation of Kazakh language speaking habits in the Russian language department of Higher School. 1998.

1999

1. (15). **Orynbaev A. Sh.H.** Sarybaev's scientific heritage of teaching methods of Kazakh language. 1999.
2. (16). **Meshimbaeva B.** Teaching methods of Kazakh language speaking through dialogue in Humanitarian department students. 1999.
3. (17). **Ermenbaeva L.** Scientific –methodical heritage of Seil Zhienbayuly. 1999.
4. (18). **Duisenova S.** Using of technical aids in teaching Kazakh language for Russian departments in Higher Schools. 1999.

2000

1. (19). **Kenzhegulova A.** Scientific – methodical base of integration principles of author's variation books in the native language. 2000.

2001

1. (20). **Muhambetkalieva M.** Teaching methods of Kazakh language through texts. 2001.

2003

1. (21). **Kamieva G.** Development of Russian department students' speaking through proverbs, and saying. 2003.
2. (22). **Mamaeva B.** Teaching methods of Russian department students through language situation. 2003.

2003

1. (21). **Kamieva G.** Development of Russian department students' speaking through proverbs, and saying. 2003.
2. (22). **Mamaeva B.** Teaching methods of Russian department students through language situation. 2003.

2006

1. (23). **Kusainova D.** Development methods of Russian department students vocabulary according to a speciality (for prolonged law faculty students.) 2006.

2007

2. (24). **Nogaybaeva Zh.** Teaching methods of Kazakh language by harmony of sound to Russian department students. 2007.

III. Doctoral theses defended on linguistics by scientific guidance of professor N.Oralbay

1. **Abdigalieva T.** Positive and negative categories of Contemporary Kazakh language. 1998.
2. **Kasym B.** Theoretical bases of compound nominative subjects in the Kazakh language. 2002.
3. **Kurmanaliev K.** Theoretical bases of word formation nest in the Kazakh language. 2002.
4. **Omarova A.** Functional and semantical aspects of zero morpheme in Kazakh language. 2006.

IV. Doctoral theses defended on teaching methods of language and literature by scientific recommendation of professor N.Oralbay

1994

1. (1). **Rahmetova S.** Bases of scientific – methodical development of elementary school pupil's language. 1994.

1995

1. (2). **Kondybaeva M. R.** Bases of scientific-methodical formation of two-language individuality of teacher – philologist. 1995.

1996

1. (3). **Orazbaeva F. Sh.** Scientific – methodical bases of languages correlation and communication. 1996.
2. (4). **Zhumazhanova T.** Scientific – methodical bases of out of school activities according to literature. 1996.

2001

1. (5). **Zhalsylykova K.B.** Scientific- theoretical bases of teaching Kazakh language by module in Russian department. 2001.
2. (6). **Kydyrshaev A.** Scientific- methodical bases of teaching oratory. 2001.

2002

1. (7). **Shahanova R.A.** Scientific-methodical bases of teaching Kazakh language according to speciality in Russian department of Higher Technical Schools. 2002.

2004

- 1.(8). **Beysenbaeva Z.** Scientific bases of word formation teaching methods on Kazakh languages peciality. 2004.

2005

1. (9). **Suleymenova Zh.** Scientific- methodical bases of teaching Contemporary Kazakh language morphology in Higher Schools. 2005.

2008

1. (10). **Baltabaeva Zh.** Scientific methods of Higher School students' language development.2008.
2. (11). **Mendiayakkyzy K.** Scientific methods of kindergarden children's language development. 2008.

V. DOCTORAL THESES DEFENDED BY N. ORALBAY`S OPPENT

1. **Tomanov M.T.** Basic problems of historical morphology of the Kazakh Language .1975.
2. **Ganiev F.A.** Suffixual word formation in the Modern Tatar literature language .1977.
3. **Sibagatov R.G.** Theory of predicativity (on the materials of Tatar language). 1985.
4. **Zaynullin M.V.** Functional–semantic category of modality in the contemporary Bashkir language. 1988.
5. **Tybykova A.T.** Structural–semantic characteristics of simple sentences in the Altai language. 1989.

VI. CANDIDATE THESES DEFENDED BY N. ORALBAY`S OPPENT

6. **Dusebaeva M.** Basic orphoepic problems of Kazakh literary language. 1966.
- 7.**Baiteleev A.** Limitation problems of personalized phraseological units from other similar phenomenon in the Kazakh language. 1974.
8. **Buhatyn Bazylkhan.** Short comparatively - historical grammar of the Mongolian and Kazakh languages. 1974.

9. **Shaihaidarova D.Sh.** Grammatical category of person of Tatar verb and personality. 1980.
10. **Amiraliev K.** Semantic and grammatical functions of particles of Turkic languages. 1980.
11. **Tuymebaev Zh.K.** Past tense of indicative in the Kazakh language. 1987.
12. **Filippov G.G** Participle of the future tense on **-yah** and **-ya** in the Yakut language. 1987.
13. **Shentsova I.V.** Expressions of the species meanings of the verb in the Shor language. 1988.
14. **Mustafina S.S.** Text-forming means of the Kazakh language. 1989.
15. **Kurpeshko N.N.** Biverbal constructions with auxiliary verbs of existence chat, odor, tur, chor in the Shor language. 1989.
16. **Nevskaya I.A.** Composition and function of verbal adverbs in the Shor language. 1990.

МАЗМҰНЫ

Оқырмандар назарына.....	5
Вниманию	
читателей.....	5
To the readers` attention.	5
Филология ғылымдарының докторы, профессор Нұржамал	
Оралбайдың өмірі мен қызметінің басты кезендері.....	7
Биография и основные вехи деятельности д.ф.н., профессора	
Н.Оралбай	9
Basic dates of doctor of philology, professor Nurzhamal Oralbay`s life	
and her scientific – educational activities.....	9
Профессор Нұржамал Оралбайдың ғылыми және педагогикалық	
Қызметі туралы қысқаша мәлімет	13
Краткая информация научной и педагогической деятельности	
профессора Н.Оралбай	19
Brief information about professor Hurzhamal Oralbay`s scientific and	
pedagogical activities	26
Профессор Нұржамал Оралбайдың өмірі мен ғылыми	
шығармашылығы туралы әдебиет.....	31
Литература о биографии и научной деятельности (научных работах)	
д.ф.н., профессора Н.Оралбай.....	
Профессор Нұржамал Оралбайдың еңбектерінің хронологиялық	
көрсеткіші.....	34
Хронологический справочник (указатель) трудов профессора	
Н.Оралбай.....	?

Н.Оралбайдың редакциясымен шыққан еңбектер	45
Труды, изданные под редакцией Н.Оралбай, опубликованные в ведущих изданиях.....?	
Профессор Н.Оралбайдың ғылыми кеңесшілігімен және ғылыми жетекшілігімен тіл білімінің теориясы мен тілі оқыту әдістемесінен қорғалған докторлық және кандидаттық диссертациялар	46
Научные исследования, кандидатские и докторские диссертации, защищенные под научным руководством Н.Оралбай на диссоветах по теории языка и методике преподавания	46
I. Н.Оралбайдың ғылыми жетекшілігімен тіл білімінен қорғалған кандидаттық диссертациялар	46
I. Кандидатские диссертации по теории языка, защищенные под научным руководством Н.Оралбай.....	46
II. Н.Оралбайдың ғылыми жетекшілігімен әдістеме саласынан қорғалған кандидаттық диссертациялар	48
II. Кандидатские диссертации по методике преподавания языков, защищенные под научным руководством Н.Оралбай.....	48
III. Н.Оралбайдың ғылыми кеңесшілігімен тіл білімінен қорғалған докторлық диссертациялар.....	50
III. Докторские исследования по теории языка, защищенные под научной консультацией Н.Оралбай	50
IV. Н.Оралбайдың ғылыми кеңесшілігімен тіл және әдебиетті оқыту әдістемесінен қорғалған докторлық диссертациялар.....	50
IV. Докторские диссертации по специальности теория методика преподавания языков, защищенные под научной консультацией Н.Оралбай	50
V. Н.Оралбайдың оппоненттігімен қорғалған докторлық диссертациялар.....	51
V. Докторские диссертации, оппонируемые Н.Оралбай.....	51
VI. Н.Оралбайдың оппоненттігімен қорғалған кандидаттық диссертациялар	52
VI. Кандидатские диссертации защищенные при оппонировании Н.Оралбай	52
Literature about professor Nurzhamal Oralbay's Life and scientific works	54
Chronological indicator of professor Nurzhamal Oralbay's works	56
Works edited by professor Nurzhamal Oralbay.....	67
Doctoral and candidate thesis defended on theory of language and methods of teaching language by scientific recommendation and guidance of professor N.Oralbay.....	68
I. Candidate theses defended on linguistics by scientific guidance of professor N. Oralbay	70
II. Candidate theses defended on methods by scientific guidance of professor N.Oralbay.....	70

III. Doctoral theses defended on linguistics by scientific guidance of professor N. Oralbay.....	73
IV. Doctoral theses defended on teaching methods of language and literature by scientific recommendation of professor N. Oralbay	73
V. Doctoral theses defended by N. Oralbay's opponent	73
VI. Candidate theses defended by N.Oralbay's opponent	73